

ЛЕНИН ЁЛУ

КПСС-ни ОБКОМУНУ, ДАГЪЫСТАН АССР-ни ОЪР СОВЕТИНИ ВА МИНИСТРЛЕР СОВЕТИНИ ОРГАНЫ
ОРГАН ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ДАГЕСТАНСКОЙ АССР

ЛЕНИНСКИЙ ПУТЬ

1919-жыл 1-апрель айынан башлап чыгарылган

ТАЛАТГЮН

10

АПРЕЛЬ

1990

№ 43 (10529)

Багъасы 3 кепек

СССР-ни ПРЕЗИДЕНТИНИ США-гъа

САПАРЫ ГЪАКЪЫНДА

Разилешмеге этишилген кюйде, СССР-ни Президенти М. С. Горбачёвну США-гъа сапары бу йылны май айыны 30-ндан июнь айны 3-не ерли болажакъ.

СССР-ни Оър Советини сессиясында

ХАЛКЪЛАНЫ ТЕНГ

ИХТИЯРЛЫЛЫГЪЫ УЧУН

Ярыш тарыкъ тюгюлмю?

Янгыртып кѳурувну йылларында бизин яшав-гъа кѳараубуз алышынгъан. Кѳычырыкъ сѳзлени, гѳемелинге этилген ишлени ерин мененли агъвалатлар туту.

Буса да, алгъа абат алыуубузда бары да зат бютюн, бир де кемчилиги бѳк деп айтсанъ, онча-къы дурус болмас. О гъакъда ачындан-ачыкъ лакъыр юрюле, оланы танрарламасын чѳшлери гѳрѳле. Амма элибиз топлагъан бай сынъ гѳнг кюйде кѳоллана деп эсгерме бажарылмай, бир-бир ерлерде жамият кѳурумлар коллективлени арасындагы ярышны тѳчпендириге тийишли терге бермей.

Биз элибизде болуп тура-гъан алышынылар булан оыктем болабыз. Адамлар, узакъ замангъы юхудан ун-гъандай, оылер загъмат тѳ-геген ерлерде имканлыкъланы ва кѳолланмай кѳалып турагъан резервлени пайда-ландырувну гъаракатын этип, хозяйстволаны, предприятие-лени гѳемлиери артдыра. Янгылыкъ четимликде кѳол-ланагъаны белгили. Белгилен-ген борчаланы кютювде, ярыкъ умутлагъа этишивде, озокъ-да, алда топлагъан сынаву кѳоллаа пайда бермей кѳой-мас. О гъакъда лакъыр чыкъ-гъанда, хозяйстволаны, пред-приятиелени ѳлбашчылары, ишчилери социалист ярышны заманлы талапларына кѳы-ишывалу этип юрютѳв зарал гѳетирмежегин эсгере.

Алдагы йылларда брига-даланы, совхозланы, заводла-ны коллективлери тѳгюл, савлай районланы загъматчы-лары да бир-бири булан со-циалист ярыш ачып загъмат тѳгегени кѳайсыбизни да тѳгѳизде. Тѳгюл, шо улуу кѳычырыкъ булгъа иш бир тетикли оытериле эди деп айтма тийиш. Тек адамланы аны устимликдегѳе талыш-дырувда тѳгѳсѳр этимей кѳой-майгъаны чѳ белгили. Шо-гъар шагъалатъ этеген ми-саллар кѳилы бар.

Кѳызылжурт ва Бабаюрт районланы арасында да тѳ-гѳсѳр багъавулукълар бар вакъти эсгерилген районланы загъ-матчылары эсинден гъа-да да чыгып кѳетмеген. Экин-буса шѳ аралыкълар унутула-ла...

люклегѳе этишивге болушлукъ этегенине кѳилы гъагъанчы-лар, авлакъчылар шагъат. Эки де районну арасындагы со-циалист ярышны айма ва уйренме тѳшегени гъакъда область партия ва совет кѳурумлар кѳабул этген до-кументлер де болду.

Шулай гѳичирек бир ми-сал. Бабаюрт якъ минадан

бири-биринден уйренме, тѳ-шеген затланы тапма бажары-ла. Бириси топлагъан сынав-дан башгъасы пайдаланса, борчаланы кютювге болушлукъ атер...

Кѳызылжурт района «Те-миравул» совхозну коллекти-ви этишеген устюнлюклер республикада яхшы танывалу. Эки де районну хозяйстволарыны арасында социалист ярыш тѳгѳвлю кѳурулгъан вакътиде совхозну ишлери булан бабаюртлулар иштагъ-лы кюйде таныш бола эди. Негѳе тѳгюл, темиравуллулар йимик, бабаюртлулар да аш-лыкъ ѳсѳдюрѳв, гъагъанланы семиртив булан машгъул бо-ла. О вакътилени эсге ала-туруп, «Темиравул» совхоз-ну баш зоотехники А. Ража-пов булай деди:

— Социалист ярыш тѳз

ме тѳшмей деп бирев де айт-май эди. Социалист ярышны кѳуруп булан профсоюз кѳу-румлар туврадан-тувра маш-гъул бола эди. Гъали буса оллар ярышгъа тергевни бол-дурмай. Профсоюз кѳурумлар адамланы гѳрти гъагъын эт-ген, шулай кѳмегин болдур-гъан деп де айтма чакъы зат ѳкѳ. Амма ярышны гъа-лы ерлерде рази кѳалырдай тѳгюл

Бабаюрт ва Кѳызылжурт районланы, загъмат коллек-тивлени арасында загъмат гъаракатын болдурма тѳш-генин Бабаюрт районну хо-зяйстволарында кѳилы ке-ренлер эшитме тѳшѳю. Пик-рубизну англагъанда, «Ком-мунизм» колхозну баш ѳко-номисти Х. Хожаев шулай эсгерди:

— Алдагы гѳюлдерде мен

Мухбир масъаланы гѳетере

ашлыкъ ѳсѳдѳреген зона са-нала. Районда, республикада биринчидей болуп, ипатовлу-ланы кѳайдасы пайдаланды-рылды. О гъакъда гѳзетлер-де, телевидениеде кѳп керен-лер эсгерилди. Озокъда, ба-баюртлуланы сынаву булан кѳызылжуртлулар да таныш болду, оылерде пайда берме болагъан сынаву кѳоллады.

— Гъали шо мердеш упу-тула бара, хоншу районланы арасындагы байлавулукълар беклешсе, сынав алышдырыл-ма, оуракъ оуракъ пайда ѳл-маймы? — деп сорадыкъ Д. Абдурагъмановгъа.

— Бабаюрт ва Кѳызылжурт районланы бирикдиреген, оы-леге хас затлар кѳилы бар. — Онда да, мунда да бары да хозяйстволар ашыкъ ѳс-дюрѳв булан машгъул бола. Гѳертиси, кѳызылжуртлулардан эсе бабаюртлулар уыч керен-ге юнукъ артыкъ майданлар-да гъалинге кѳуллукъ эте.

Гъагъанчылыкъ, малчы-лыкъ булан эки де район-да машгъул. Масъала...

кѳурулгъан ерде гъасиллер де башгъа бола. Эки де рай-онну арасындагы ярышны узѳюп кѳойма тѳшмей эди. Бизин хозяйствону Бабаюрт района яхшы билелер. Онда-гы «Дагъыстан», «Бабаюрт» совхозланы ишлери булан биз де таныш эдик. Байла-вулукъларыбыз сѳз булан дазу-ланып кѳалмайлы, тарыкъ болгъанда, мекенли иш булан да кѳемеклеше эдик...

Биз социалист ярышны кѳуруп профсоюзланы борчу деп айтабыз. Социалист ярыш-ны ролю, ону кѳуруп нечик болма тѳшегени гъакъда Кѳызылжурт районну агропро-мышленый бирлешивюню кѳуллукъчуларыны профсоюз-нуку райкомуну председатели В. Дибирмагъаматовгъа со-рап кѳарадыкъ.

— Артагъы заманлагъа ерли шо иште, гѳертиден де, профсоюзлар жаваплы эди, — деди ол. — Гъали буса ярышны кѳуруп, шону булан байлаву оыге ишлени загъ-

Кѳызылжурт районну «Солтан-янгыюрт» совхозунда болдум. Мурадм мехпаркада загъмат-ны кѳурувну алдыны кѳай-далары нечик кѳоллангъан-лыкълары билек эди. Тѳгюл яхшы, эсгерилген хозяйство-да механизаторланы, шофѳр-ланы материал ва ругъ якъ-дан иштагъландырмакъ учун мекенли чаралар гѳѳрѳле.

— Сизин шо сапарыгъыз-да жамият кѳурумланы ва-киллери де ортакъчылыкъ эт-ген буса артыкълыкъ этерми эди?

— Пайда болса тѳгюл, за-ралы тиймежекин чи меке-ли кюйде эсгерме боламын. — деди Х. Хожаев. — Не буса да гъали о гъакъда ла-къыр этеген адам ѳкѳ. Рай-онну ѳлбашчылары да шо-гъар байлаву мекенли пик-русун эсгермей, ягъада токъ-тагъан...

— Кѳызылжурт районну хо-зяйстволарында техниканы кѳыш айларда сакълангъа байлаву сынаву бар. — де-

Белгили болгъаны йимик, загъматчылары материал якъ-дан иштагъландырмакъ учун майлар гѳрсетиле. «Комму-низм» колхозда, мисал учун, шо чара учун оытген йыл 148 минг манат гѳрсетилген адамланы гѳрти гъагъын эт-ген, шулай кѳмегин болдур-гъан деп де айтма чакъы зат ѳкѳ. Амма ярышны гъа-лы ерлерде рази кѳалырдай тѳгюл

Эки де районну загъмат-чыларыны арасында тезден берли тыгъыс байлавулукълар болуп гѳелгенни «Тамазѳтебе» совхозну, Хосе Диасны атын-дагы колхозну ѳлбашчылары да разилек булан эсгерди. Пайдалы ишни янгыртыма тѳ-шегенин билдирди.

Районланы арасында со-циалист ярыш гѳнг кюйде юрюлеген вакътидеги ѳлбаш-чылардан гъали кѳплери алы-шынгъан. Тек шо заманлар-да загъматчылары ругъуно байлыгъын оллар разилек булан эсгере. Районланы, хо-зяйстволаны чѳ нечик де, татывлукъда, дослукъда яшай-ган агъыллени де ишлери башгъа болагъаны ачыкъ зат.

Не Бабаюртда, не Кѳызыл-журтда дослукъ аралыкъланы беклешдирме тѳшмейгенин, ярышны артгъан талапланы даражасына гѳетерме тарыкъ тѳгюлжюгюн бирев де якъла-май. Сорагъан-сорагъан пай-далы мердешлени кѳайтарма тѳшегенин эсгере.

Алынгъан жаваплар кѳу-лакъгъа нечакъы да арив чалына буса да, шулай бир затны эсгермекин тийишли ѳѳребиз. Аралыкъланы бек-лешдирме, ярышны кѳурма тѳшегенин гъакъында айта-гъанда шо ишлени ягъада би-рев гѳелип кютме тѳшеген де йимик гѳѳрѳле. Яда синтетич-лик энин сѳгѳлгенни яда социалист ярыш гъали та-рыкъ тѳгюлжю?

Ярышны кѳурувгъа гъали талаплы янашмакъны яныбыз. Бары да зат яхшы деп, «кѳу-рув»...

ДАССР-ни

ОЪР СОВЕТИНИ

ПРЕЗИДИУМУНДА

ДАССР-ни Оър Советини Президиумуну гѳезикли жѳйы-ны болгъан. Президиум «РСФСР-ге, ДАССР-ге ва Да-гъыстан АССР-ни халкъ де-путатларыны ерли Советлери-не халкъ депутатлар сайла-ланы гъасиллерини гъакъын-дагы» масъалагъа байлаву болуп, ДАССР-ге халкъ депу-татланы сайлавланы Цент-ральный сайлав комиссиясы-ны председатели А. Ж. Ума-латовну ва ДАССР-ни Оър Советини Президиумуну кѳу-румчулукъ-инструктор бѳлю-гюню заведующий Гъ. А. Ба-латовну докладларына тынг-лагъан.

Президиум ДАССР-ни Оър Советини Президиумуну сек-ретары Х. А. Къазиеваны «ДАССР-ни халкъ депутат-ларыны биринчи сѳзедин оы-теривге гъазирлик гѳѳрѳюню барышыны гъакъындагы» докладына тынглагъан.

Оыге тѳрлю масъалагъа да кѳаралгъан. Арагъа са-лынгъан масъалагъа бай-лаву тийишли кѳарарлар кѳабул этилген.

Жѳйыны ДАССР-ни Оър Советини Президиумуну Пред-седатели М. М. Магъамматов юрютген.

СССР-ни Оър Советини Миллетлер Советини милли политикагъа ва милли ара-лыкъларгъа кѳарайгъан Комис-сиясыны жѳйынында «Союз-дгъарны янгыртывну ва СССР Союзуну ва союз рес-публикаланы ихтиярларын пуббликаланы ихтиярларын даууландырувну» гъакъын-дагы закон проектин арагъа салып ойлашывну вакъти-синде автономияланы ихтияр-ларыны масъалаларына кѳп тергев берилген.

Депутатланы пикрлары экиге бѳлѳнген. Бирлери ѳко-номиканы ва политиканы ма-съалаларында автономиягъа бир тѳрлю сама ихтиярлар бермеге тарыкъ тѳгюл деп гъисап эте. Башгъалары буса автономияланы республика-лар булан ихтиярларын тенг-лешдирмеге, республикагъа бакъгъан якъда автономия-ланы харлысызлыгъын бек-лешдирмеге, республиканы ва автономия кѳурулушланы дѳгъарлар байламагъа гѳерек-ни гъакъында айтгъан.

— Уыкеде халкъланы за-кон булан токъташдырылгъан тенг ихтиярсызлыгъы кѳа-

чан болгъунча болажакъ? — деп гъагъанлыкъ эте СССР-ни халкъ депутаты В. Айпин. — Бир халкъ республикада оысе, башгъасы буса ону ан-тономлукъ кѳѳшумунда. Хан-ты-Манси автоном округда яшайгъан адам гъисапда, ма-гъа дюньяда лап да кѳп нап ва газ чыгъарылгъан бай-лыкълары булангъы халкъ арлылыкъда ва ихтиярсыз-лыкъда яшайгъаны англа-шыламы.

Гъали ѳвалени ѳсѳвюню шартларына гѳре уыкени бары да халкълары ѳзлени пачалыгъын кѳурма болмай-гъан 1922-нчи йыл тѳгюл. Автономиялар ѳзлени тари-хи борчун кютген. Гъали ба-ры да миллетлер ва халкъ-лар ѳзлени ѳсѳвюню бир даражасында токътагъан.

Комиссияны членлери до-кументни арив гѳрсе де, оллар бир пикругъа гѳелмедѳ. Депу-татланы бир пайы союз ды-гъаргъа тамурундан янгыдан кѳарамагъа гѳерек деп гъи-сап эте.

В. ЗЕНЬКОВИЧ,
ТАСС-ны парламент мух-бир.

Айры китапча болуп

М. С. Горбачёвну 1990-нчы йылны март айыны 27-нде СССР-ни Президентъ советинде сѳйлеву «Мекенли аетарий» тѳгюлжюнда пѳ-алмашынывланы ѳлунда» де-ген баш булан китапча эти-

лип чыгъарылгъан. Китапчаны Политиздат чы-гъаргъан ва «Красный про-летарий» тѳгюлжюнда пѳ-алмашынывланы ѳлунда» де-ген баш булан китапча эти-

(ТАСС).

«ДАССР-ни 10 йыллыгъында» деген совхозну бѳлѳрлени, хозяйстволарында ѳлбашгъан ишлер гѳемлешип тергѳей Бирелер борла ача, бирел-лер байлаа, бирелер сил-ра араларда кѳуллукъ эте. Бааларда да иш кемиле. Бѳвчудир, чакъмы гъар онгайлы гѳюмѳден пайда-ланып, тѳшюнге нугъкан юрчю сакъагъа чалына. Жѳйы ердегѳе тереклени артыкъ бутакълары гѳсиклип юрчлери кѳалылып, кирек чабылып да ѳитген. Шо ишлерде Умаргъан Шабазова айрѳнда яхшы гъарматчылыкъ гѳрсете. Ол гъарматчылыкъ гѳрсете, гѳ-

Гъали не болгъан?

Бизин алдыбызда уллу кьоркюнчлукъ токътагъан. Гъар гюн имтралар булан оьсдюрюлген ашны ашайбыз, ер-ерде СПИД аврув айыла, савлай дюньяда экология кьоркюнчу тувулунгъан. Миллет-лени арасында алдынгы дос-пукъ да ёкъ. Уллу гъа абур, ашгъа татли сёз этишмей. Жутланы арасындагы сююв сёне бара. Гюнчюлюк, айтды-кьуйтду, талавур, уру, илгъан орта.

Мени атам Салавутдинни кеп кьонанълары бар эди. Айрокъда авар ва дарги юртлар ам. Шоланы арасында уч-аварлы мени гъали де эсимде: кьоцотлу Магъаммат, Къайыр-бен, Сааду. Магъаммат мени ата ма савгъат этген гъайебли биз буссагъатда да уйда лап ба-сгъалы савгъатны ймик санъ-лайбыз. Олар бизге бир-бир ае, агълюлери булан гелип, бир кече гюнлер къала эди-лер. Тюзде алгъан аш-лыгъын бизде айлар булан кьуюп, бир-бирев-ден борчгъа акъча ва оьзге затлар алып, аралыкъда уллу инаны бар эди. Мени атам алагъа ашлын булан да кеп черенлер кёмен этген.

Шо дослукъдан, татылу-дан гъали не кьалгъам? Оланы немий барагъанына не себеп болду. Мен ойлашагъан кюйде, агъ, намус азгъан, ара-быздан тайып бара. Бизге шо-лай болмагъа ярамай.

Яшайгъан адам инсан оьзю-ылген сонг да аты кьала-гъан кюйде яшама тарыкъ.

А. АСЕЛДЕРОВ,
Буйнакск район,
Тёбенкьаныш юрт.

Яхшылыкъланы ва яманлыкъланы миллети болмай

Гъалиден уьч айлардан кю-лай алда бир кьурдашым кьар-шы болду. Ол гъалиги гёзден-янашгъанда, билимни, оьзюню кьууллукъуна гёре яшав маъ-алаланы англама, ахшыны-ямандан, кьараны акъдан айырып болма герекал адам. Ол, бир жанланыв, бир де-яшартгъан ишни ортакъчы-сы ймик шыбышлап:

— Билемисен, тюнөгюн Ат-ланавудда «Тенглик» деген кьумукъ халкъ гьаракатны-якълау да булан жамиятны-жыйыны оттерилген. Шонда, 60-нчы йыллардан сонгму-ада 80-нчи йыллардан сонгму, кьумукъ тюзге гёчюрюлген-тавлуланы ерлерине йибермек-деп кьарар чыгъаргъан, — дей.

— Шолай кьарар кьабул-этилгендеп деп инанып бит-меймен. Шо жыйында сен-оьзюнг бармы эдинг? — деп-сорайман.

— Тюз, этилген! Жыйында-мен чи болмадым. Мени ювукъ-кьурдашым болгъан. Шо-гъагъа да магъа ол айтды. Огъар инанмай да болмайман. Инамсызлыкъ этме кюрю де-ёкъ.

— Яхшы, шолай кьарар-кьабул этилген деп гьисапла-йыкъ. Тавлуланы кьумукъ тюз-ден гёчюрмек деген ишни сен-гёз алдынга нечик гелтиресен-дагъы, ойлашып кьара чы?! Балики, шо миллети вакилле-ри булан сени де яхшы хоншу, кьурдашлыкъ, ювукълукъ ара-лыкъларынг бардыр. Нечик-эсинге геле, сен оьзюнг оланы-гёчюрёжёмисен, кьувала-жакъмысан яда шо борчну-башгъалагъа тапшуражакъмы-сан?

— М-м-м?..

Бизин арабызда ювукъ гьиса-пта муна шулай лакъыр-болду. Булай лакъыр айтды-кьуйтдуу алып юрюйген бир

тайпа адамланы ругъун су-ратлай. Автобуларда, оьзге-жамият ерлерде хыртыч эшит-ген сёзлер де шолай лакъыр-лагъа себепчи бола.

Шондан сонг бу маъсала-дан, кьумукъланы халкъ гьа-ракатыны аслу маънасындан-оьзюм баш чыгъарма токъташ-дым. О гьаракатны Тёбенкьа-занышда, Буйнакск шагъарда-оттерилген жыйыныларында-ортакъчылыкъ этдим. «Тенг-лик» деген кьумукъ - халкъ-гьаракатны ёлбашчылары кьол-салып, 1989-нчу йыл 4-нчу-августда СССР-ни Оьр Совети-не, КПСС-ни ЦК-сына, пар-тияны Дагъыстан обкомунга-яз-гъан кагъыз булан таныш бол-дум. Шонда гёчюрювню гьа-кьында яда шо маънагъа-ювукъ гелеген бир сёз де ёкъ. Бар затланы айтсам, санавлар-ва фактлар булан ташдыры-лып, кьумукъланы буссагъат-гы экономика, культура, кы-лыкъ-ругъ гъалинг герти кюй-де суратлайгъан мекенли ана-лиз бар. Айырып-айырып айт-сам, гъали болгъунча бизин-республикада толу кюйде тюз-елтирмей турагъан ва ёлбаш-чы кьууллукълар бир тайпала-гъа пайланагъан кадр маъса-ланы анализ бар: тав район-ларда яшайгъанланы гёнгю-лю кюйде яда гюч булан гё-чюрювню натижаларыны анали-зи бар: кьумукъ халкъны-кьысматына юреги авруйгъан-лыкъ, ону гъайын ётегенлик-гёрюне.

Тюзюм айтса, шо документ-де гелтирилген фактлар Да-гъыстанны бары да халкъла-рына тие ва оланы герти урма-бек кыйын. Дагъы да айт-ман, гьаракатны я кагъызын-да, мен ортакъчылыкъ этген-жыйыныларыны я бирсинде-гелгинчилени гёчюрмекни гьа-кьында бир сёз де айтылма-гъан.

Республиканы массовый ин-формациясыны кьуруалларыны-органларыны шо гьаракатгъа, байлавлу тутгъан ёлуну гьа-кьында да айтмай кьойма бол-майман. Мен гьисап этеген-кюйде, бир-бир органлар шо-гьаракат гётереген маъсала-гъа бек посту янаша, бирлери-буса ону абурдан тюшюрме, шо маъсаланы айланасында-гы гъалны эдепсиз кюйде-четимлеширме айлана. Хаса-в юрт районлу К. Задудлаевни-бу йыл 16-нчы январда «Прав-да» газетде «СССР — бизин-ортакъ уьюбюз» деген рубрика-ны тюбюнде ерлешдирилген-заметкасы, шо гюн «Дагъстан-ская правда» газетде журна-лист А. Умарасгъабовгъа Ха-савюрт районда «Яхсай» сов-хозну директору П. Гьитинов-берген баянлыгъы шону ачыкъ-мисалы болуп токътай. Эки-де материалда ишни гьакъы-кьаты бёттебен этилип гёрсе-тиле. Ишни себеплерини тю-гюл, натижасыны гьакьында-сёз юрюле. «Правда» газет-де ерлешдириленини гъалы-буса гьакъылыгъа сыйышдыр-масдай. Бу газет алда да уьл-кеде милли гьаракатланы-ишни тюз гёрсетив булан ай-рылмай эди. Гъали-гъалилерде-чыкыгъан бир номеринде, тап-шолай, гюржю халкъны ха-тирин де кьалдырды.

Яшавда оьзюню милли ер-не тюшюмей, оьзюню гьакъы-лы, мердешлери - булан яша-макъ учун кьайсы диктат бу-лан да ябушув юртмек уьлкес-ни, республиканы бузмакъ, миллетлени арасына от сал-макъ деген затны англатамы-дагъы деген сорав тувулуна. Англатмайгъанына мекенли-кюйде инанаман. Тюзюмю-бирче токъташдырмакъ учун-бир екълы критикачылыкъ, бугюнлеге ерли узатылып ту-рагъан яла ябулар булан тю-

гюл, тенг оьлчевлерде лакъыр-юрюлме герек.

Неге кьумукъланы «Тенг-лик» деген халкъ гьаракаты-ны документлери бугюнлеге-ерли республика прессада пе-чать этилмеген? Неге халкъ-лар шоланы оьзлер басмадан-чыгъарма, гьар тюрю хабар-лагъа кьулакъ асма герек? Республиканы ёлбашчылары-юрютеген политикада да янгы-лыкъ ёкъ. Милли аралыкъ-лардагъы буссагъатгъы кьыс-тавуллу гъал оьз заманында-Сталин яйгъан агъуну отлары-ны натижасы. Ону политика-сында бары да халкълар за-рал гёрдю.

Бугюнго федеративный кьу-рулуш оьзюню бирлиги, халкъ-ланы дёрт журагъа, яни, союз, автоном республикалагъа, авто-ном областлагъа, автоном-округлагъа бёлювю булан ба-ры да миллетлени рази этмей-геня толу кюйде англашыла. Коммунальнй квартирадагъы-яшавгъа парх береген бизин-ортакъ уьюбюздеги яшавну-янгыртып кьурма герек. Гьар-халкъ оьзюню айры уью бол-гъанны, шонда оьзюню адатла-рына ва мердешлерине гёре-макан тикме сюе. О англашы-ла, тек шону айырылма эти-леген чакъырыны ймик англа-ма тюшмей.

Сонг айтсам, халкъланы-культурасыны бир-бирин бай-этивню гьакьында сёз юрют-ме нечик бола, айрыча алгъан-да гьар халкъ оьзюню тилин, адатларын билмей буса. Ярты-арым билини булангъы халкъ-лар бир-бирине бир зат да бер-ме болмай. Халкъланы культу-раларыны азаман шартларын-да, бирлики бети этип, ара-лардагъы дазуланы токъташ-дырма тюше. Муна диалектика-шолай...

Шо заманларда тавдан тюз-ге гёчюрюлген халкълар ва-савлай республика не ут-

гъан? Шо гёчюрювню экономи-ка муратлары болгъанмы — шоланы ким гьисап этген? Культура маъсаладагъа гелген-де буса, шо гёчюрювлерден, мени эсиме гелеген кюйде, биз барыбыз да кеп затны тас-этгенбиз. Шо халкълар оьзле-ге хас бир-бир саяятларын-унутгъан, оланы культурала-рыны бир-бири булангъы бай-лаву уьзюлген.

Айланадагъы табии шарт-лар гёчюрюлген халкъланы-милли оьзгёрежелерине нечик-таъсир этген? Гёчюрюлген-сонг кьаркьаралары табият-гъа, ерли гъава шартлагъа-кьыйышгъынча вакътинни-ичинде олар аврувсуз-сыркъав-суз тургъандыр деп эсиме гел-мей. Алимдени ахтарыларында-яшавда шолай мисаллар-ташдырыла. Шо йылларда тав-халкъланы тюзге гёчюрмек-учун чыкыгъан харжны тав-районланы оьсдюрювге пайда-ландыргъан эди буса яхшы-болмасы эди? Шо экономика-ва культура ягъдан барысы-на да пайдалы болур эди. Рес-публиканы алдагъы ёлбаш-чылары Даниялов ва Умаха-нов, балики, оьзлени якълы-ларыны гъайын этивде адилли-хыяллары болгъандыр. Тек-шолай «гъай этивлени» нати-жалары Дагъыстанны бары да-халкъларына — гёчюрюлгенле-ге де, оланы сыйындыргъанла-гъа да яман таъсир этген.

Мен кьумукъ халкъ гьа-ракатыны ишинде ортакъчы-лыкъ этмеймен, тек оьзюмю-оланы чалышывуу алив гёре-генлени сыдрасына кьошаман. Кьурумну бары да адилли, пайдалы ишлерин пропаганда-этежекмен, имканлыкъларгъа-гёре якълама да якълажакъ-ман. Адамланы ренкине, гёз-лерини кьыйыкълыгына кьа-рап айырмай, оьзге аламанла-гъа гёре айырма тюше. Биз-барыбыз да, кьайсы миллети-вакили буса да, талап, юл-кьуп, тюкюрюп яшайгъанла-ны эс этебиз. Гьонкълалыкъланы, яревкелликни, хохабазлыкъланы-ймик, яхшылыкъланы, адилли-ни, намусну, оьзге асил кы-лыкъланы да миллет болмай.

И. ЗАГЬИРОВ.

Буйнакск шагъар.

ЗАГЪМАТЫ БУЛАН ОБЪЛЧЕНЕ

Гетген йыл язабашда Терик-Иса Алиев кьысматын кьу-оьзен ташыгъанда, Хамама-юртну алактъларын сув алып, тав районланы шо бойдагъы-кьотанларына кьоркюнчлукъ-тувулуугъан эди. Шо агъва-лат чы гъали унутулма да-унутулгъан. Тек о заман-кьыйынылы гъалгъа тюшген-адамлар Новоадеждинский-МЖС-ни механизатору хама-матюртлу Агъмат Хуруновну-унутмайлар.

Сув алынуу заманында-кьотанда болгъан Агъмат, оьзюм оймамай, ондагъыла-гъа кёмеклешмеге башлай. Ол оьзюню трактору да бу-лан адамланы ва оланы мал-матагыны кьоркюнчусуз ерге-ташыма гирише. Кьотандагъы-балагъдан кьутулмай ту-руп, бетиндеги терин сибир-мей. Агъмат бир нече савгъат-ял алмай ишлеген. Шо гезик-биревге де зарал болмай. Ким-биле, Агъмат кьаршы болма-гъан эди буса, балагъдан кьу-тулма бажарылмай кьалмакъ-да бар эди.

Шо хабарны магъа гёчюво-л гъайванчылыкъланы Бабаюрт-зонасында ерлешген Новоа-деждинский МЖС-ни дирек-тору Шамил Пырбудагъон-айтды. Ол дагъы да булай-деди: «Шо ерде бизин МЖС-деги оьзге адам болгъан буса, шо да Агъмат этгенни этер-эди. Бизде кьыйынылы гюн-бир-биревге кёмек этив адат-лангъан. Ингдеси, адамлагъа-багъа ону миллетине кьарап-тюгюл, ишине кьарап бериле. Тюзю, бизде де бир-бир кем-чиликлер бар, оларсыз бир-ерде де бажарылмай.

Коллективде интернационал-дослукъну беклигине бир мил-летни башгъа миллетни ваки-ли булангъы уьйленилдер де-шагъатлыкъ эте. Мисал учун. Агъмат-Къадиевни атасы кьу-мукъ, анасы орус. Аварлы

Иса Алиев кьысматын кьу-мукъ кьатын булан байла-гъан, ногъайлы Магъарам Гьа-жиевни кьатыны мычыгъыш-лы. Дагъыстанны шартларында-тюрюлю-тюрюлю миллетлени-вакиллеринден кьурулгъан агъ-люлеге тамаша болма да тюш-мей.

Ингиртып кьурув миллет-лени арасында чечилмеген кеп-маъсаланы арагъа чыгъар-ды, халкъны милли эсин уят-ды. Шо саялы гьар миллетте, ону маъсалаларына абурлу-янашып бизде закон болма-герек.

Лакъырыны кьызгъын вакъ-тисинде директорну кабинет-не бир кьарт гириц гелди. Сёзюм бёлюп, Шамил Абду-рагъманович огъар тергевлю-тынглады. Туршунай юртну-динге инангъанларына намаз-этеген уьюню кьалкъысын-япмакъ учун агъач тарыкъ-экен. Директор шо ерде бары-да тарыкълы затланы болдур-макъ учун тийишли тапшурув-лар берди. Кьарт кабинетден-бек рази болуп чыкъды.

Шамил Абдурогъманович-буса булай эсгерди:

— Агъач бизин учун аз-зат. Тек юртлулар учун о бек-тарыкълы. Бизин коллективге-шо кёмегибиз юз болуп кьай-тажакъ. Неге тюгюл, адам-лагъа этилген кьуулукъ бир-заманда да бошуна гетмей.

Шолар бош сёзлер тюгюл-Янгъо гетген йыл мунда МЖС-ни ишчилерини ва юртлуланы-яшавлукъ маъсалаларын, загъ-мат тёгювню шартларын-енгиллешдирмек учун 135 ми-нанат акъча харжлангъан. Адамланы сув булан татмин-этив кьолайлашгъан, орамлар-онгарылгъан, МЖС-ни абзары-на ва отьар элтеген ёллагъа-асфальт тутулгъан.

М. МАГЪАММАТОВ.

ЯНГЫНЫ ЯНЫ

Яшавда районда Орджи-окуйгъанында кьайры, ону-адамны гьисабына яшап уьй-ренген бюрократлар аз бо-лур. Чартаев йимиклер кеп-болгъан сайын, йимышакъ-шанжалларда, салкъын каби-нетлерде паракат олтура-гъанлардан эсе, туврадан-тув-ра продукция болдурагъанлар-оьзлени загъматына артыкъ-этишме.

адамны гьисабына яшап уьй-ренген бюрократлар аз бо-лур. Чартаев йимиклер кеп-болгъан сайын, йимышакъ-шанжалларда, салкъын каби-нетлерде паракат олтура-гъанлардан эсе, туврадан-тув-ра продукция болдурагъанлар-оьзлени загъматына артыкъ-этишме.

Партия кьурумларда гьисап-барив-сайлав жыйындар

КРИТИКА ГЁЗДЕН ЯНАШДЫЛАР

Къаягент районда «Киров-ский» совхозну коллектив-кьолда этеген уьстюнлюк-лерде юзюмчюлюк ва оьсюм-ликчюлюк тармакъларда кьу-рулгъан партия кьурумну-ны гьакьында айтсакъ яхшы-гъан.

График булангъы болжалдан-алда юрюле. Бизин уьстюн-люклерибизни бирин де чы-гъарып алмажакъ. Шону-учун чечилмеген маъсала-ны гьакьында айтсакъ яхшы-гъан.

рын артдырыгъа, тас этив-сюз кьайтарынгъа, коммуни-стлени жавапдылыгъын арт-дырыгъа байлавлу ва оьзге-тюрюлю маъсаладагъа кьарал-гъан.

А. АСЕЛДЕРОВ,
Буйнакск район,
Төбәннәзыншы юрт.

Бизин арабызда ювукъ гы-
сапа мунә шулай лактыр
болду. Булай лактыр айтды-
кыуагдуну алып юрйген бир

жыйынларыны я бирсинде
гелгичилени гечюрмекни гы-
аында бир сөз де айтылма-
гъан.

Тюзлюккә дырма тюше. Мунә диалект-
ны, намуспу, өзге асил кы-
лыжланы да милләти болмай.

И. ЗАГЬИРОВ,
Буйнакск шагыр.

Дослуккә беклениге бир мил-
ләтни башга милләтни вакы-
ли булангы уйлениләр де
шагырлык эте. Мисал учун,
Агъмат-Къадиевни атасы кы-
мукъ, анасы орус. Аварлы

атив кылашлагъан. Оларлар
онгарылгъан, МХС-ни иләр-
на ва отгар элтеген элгәтә
асфалт тутулгъан.

М. МАГЪАМИНОВ.

Алдынлы сынавну сиптечилери

ЯНГЫНЫ ЯНЫ

Акыуша районда Орджони-
дзени атындагы колхозну
председатели Магъаммат Аба-
раевич Чартаевни аты бизин
республикада чы нечин де,
кытта савлай уылкөде бел-
или демере ярай. Колхозгъа
аббашчылык этмөде өзюню
кыайдасына ол «Хозяйство
ишлени юрютюню социалист
кыайдасы» дей. Магъаммат
Абараевич даим загыматын
кыуруну ва отгар гыакъ тө-
евню кыайдаларын янгыр-
мәну гыакъында ойлаша. Ой-
арын лшагъа чыгармәк
чун яллык билмей гечеси-
ни булан чалыша.

оухйгъанындан кыайры, ону
алдына бир муратны тут-
гъан, шогъар этишме кыаст
этеген хасияты да бар эди.
Шо хасияты онда даимликге
тамурлашгъан.

Дагыстан юрт хозяйство
институтну битдиргенде, Ма-
гъаммат ата юртуна — Акыу-
ша районда Орджоникидзени
атындагы колхозгъа бакъды-
рыла. Дерт йыл баш агроном
болуп ишлей. 1974-нчы йыл
колхозну правленисини пред-
седатели этилип сайлана. Шо
замандан тутуп М. Чартаев
хозяство ишлени янгыртып
кыурма башлай, колхозну
өзюню гележенини планын
кыура. Пачалыкны кёмеги
булан гечюнюл гыайванчы-
лыкны кыызлар зонасында
кышулчан емлер гыазирлей-
ген цех кыурма гирише. Яхшы
автопарк ярата, материал-тех-
ника базагъа юрчю сала.
Ону гениг оылчевлердеги гы-
ранаты кыйлыланы тамаша-
гъа кыалдыра, кыйлылар
огъар шекли ва инамсыз кюй-
де кыарай. Ол кыйлыларына
етишменге бирөө де инан-
май. Тек Магъаммат өзю
инана ва гыөч артгъа тартыл-
май, мурадны этишменг учун
алгъа талпына.

Кёп затлагъа этишме де
етише. Республикадан тыш-
гъа чыгъа. Янгылык яраты-
чу гысапда алимлер ону
кыыйматлай. өзюню кыайда-
сыны гыакъында ленин оху-
мань учун уылкени уллу өр
охуа омакъларына, юрт хо-
зяйство кадрлары билимлерин
камиллешдиреген институтла-
гъа чакырыла. Артагы ге-
зик ол колхозланы Бютюн-
союз советинде чыгып сый-
лей. Гыали-гыалилерде сагыт
арымын узагында КПСС-ни
ЦК-сыны секретары Е. С.
Строев булан лактыр
этген. СССР-ни АПК-
сыны өр школаны
тынглачуларыны ва СССР-ни
Министрлер Советини аграр-

ный комиссийсыны алдында
сыйлевуно тийишли кыыймат
берилген.

Бизин республикада гыали-
ге ону кыайдасын якълвачу-
лар янгыз экөс тюгюл ёкъ.
Магъаммат Чартаев өзюню
кыайдасыны гыакъында семи-
нарлар өйтгерген. Орёл об-
ласта буса ону кыайдасы
гениг кюйде кыоллана ва эки
йылны ичинде область — эко-
номика кризисден чыкма,
халкын ашамлык булан
таьмин этме бажаргъан...

Колхоз кыургъан кыошул-
чан емлер гыазирлейген цех
өзлени чи нечин де, савлай
Акыуша ва республиканы
өзге районларын да таьмин
эте. Гыайванчылар учун
енгайлыклары булангы ари-
уылер кыурулгъан, яшавлукъ
учун имканлыклар болду-
рулгъан. Кеспийск шагырны
кыыйрында кыурулуп тура-
гъан гени ва тери ишлетеген
цех бу йыл тамамлана ге-
рек. Чартаев өзюню хозяйст-
восуну адамлары язда да,
кыышда да иш булан маш-
гул болсун учун гыай эте.
Юртада социальный-культура,
яшавлукъ кыурулуклар учун
кыурулуш ишлени планы

кыазирлене. Шо муратлар
учун колхозну правлениси
1 миллион манатгъа ювукъ
анкча гёрсетген.

Мени гысабымда, айры-
айры агълюлогө яшавлукъ
уылер кыурмак учун, Орд-
жоникидзени атындагы кол-
хозда йимин, өзге хозяйств-
ларда шолар яхшы гыай этил-
мейдир. Юртгъа тийишли кыу-
рулуш материаллар гелтир-
мек, шоланы загыматчылагъа
сатмак учун Чартаев бары
да кыастын бакъдыра. Юрт-
лулагъа транспорт кыурулуш-
лары учун да кыырда машин
излеме тюшмей. Олар сыйген
заманында колхозну транспор-
ту булан таьмин этиле.

Уылкени экономикасында-
гы гыалны анализ этип кы-
рап: «Бизге Чартаев йимин-
лер гереки?» — деген со-
равну салса, тартырмак ян-
гылыкны кыоллайгъан, хозяй-
ство ишлеге янгы кыайдада
ёлбашчылык этеген шо тай-
па адамлар болмаса болмай
деген жавап тувулуна. Шо-
лайлар ва оланы якычылары
начанкы кёп болса, уылкени
экономика масъалалары — шон-
чанкы чалт чечилер, четим-
ликлеге гёз юмуп, загыматчы

адамны гысабына ишп уй-
ренген бюрократлар аз бо-
лур. Чартаев йиминлер кёп
болгъан сайын, йимышакъ
шанмалларда, салкын каби-
нетлерде паракат олтура-
гъанлардан эсе, туарадан-ту-
ра продукция болдурагъанлар
өзлени загыматына артыкъ
гыакъ апыр.

Чартаевни кыайдасыны ас-
лу маьнасы шулай: фермала-
ны гыар кыурулушчусуна,
ашлынъ оьсдюрювчюге, меха-
низаторгъа, ишчиге бирөөге
де таби болмайгъан толү эр-
кинлик бериле, ол толү их-
тиярлы хожайын бола. Кыай-
сы буса да бир юрт хозяй-
ство оьсюмлюк болдурма сюе
буса, пачалык багыасына
ол колхоздан тийишли ур-
лукъ, ем, кыилевюч, ягъар-
лык, запас частлар вла,
автотранспортну, өзге техни-
каны пайдаландыра. Алын-
гъан яда оьсдюрюлген юрт
хозяство продукциясыны 30
— 40 процентин пачалык
багыадан колхозгъа сата. Шо
хозяствону оьсдюрювю фонд-
дуна кыошула. Продукцияны
кыалгъан пайы ону болдур-
мак учун чыкыгъан харжны
башын лба, бир пайы да ад-
министрациягъа ва специ-
алистлеге гыакъ төлевге бакъ-
дырыла. Шолардан сонг кыал-
гъан бары да гелим колхозну
членлерини кыолунда кыала.
Демек, ним яхшы ишлей, аз
харж эте, техниканы, топу-
ракны, емлени асувул пай-
даландыра буса, шо кёп ала.

Кыысгъача, адамны загы-
маты гыар тюрю алгъасаты-
лардан, буйрунлардан, ерсиэ
насибгалардан эркин этиле.
Ялгъан язывланы, уруланы
алды алына. Наряд берив
ва өзге гыажатсыз чаралар учун
заман дая гетмей. Загыматчы
гысап этме, натижаланы
тенгешдирме, ишлени гы-
силлерин урушдурма, анализ
этме уйлере.

Мен ойлашагъан кюйде,
Магъаммат Чартаевни кыай-
дасын лрлерде гениг кюйде
кыолласа, бизин республика-
ны экономикасына кёп пайда
болур эди.

Н. РАЖАБОВА,
журналист.
Сурагъа: Магъаммат
ЧАРТАЕВ.

Партия кыурумларда гысап берив-сайлав жыйындар

КРИТИКА ГЁЗДЕН ЯНАШДЫЛАР

Къазегент районда «Киров-
ский» совхозну коллективни
кюлда этеген уьстюнлюк-
лерде юзюмчюлюк ва оьсюм-
люкчюлюк тармакларда кыу-
рулгъан партия кыурумну
коммунистлерини мугъкам
кыошуму бар. Партия кыу-
румну артагы гюнлерде
өйтгерилген гысап берив-
сайлав жыйынында шо гыакъ-
да сёз юрлюд. Тек комму-
нистлер кюлда этилген уьс-
тюнлюклеге, критика гёзден
янашып, кыыймат бергенин
асгерме тюше. Шо кыыймат
партия кыурумну секретары
Муса Къурбанову гысап бе-
рип докладында ва отгар ге-
ре коммунистлени сыйлеве-
ринде мисаллар булан гелти-
ленди. Буса да, биз партия
кыурумну коммунистлерини
уьстюнлюклерин асгермекни
тийишли геребиз. Олар гелти-
ден де тергевню тарта.

Совхозну юзюм оьсдюрюв-
чюлерини уьстюнлюклерини сав-
лай республикагъа белгиле.
Ачыкъ этип айтгъанда, олар
он экинчи бешйыллыкны
арадан өйтген дерт йылны
ичинде пачалык планларын
артыкылыгы булан толтур-
гъан. Демек, 1988-нчи йыл
3200 тоннаны оруна пача-
лыкыгъа 3700 тоннадан да
артыкъ юзюм тапшургъан.
Шо уьстюнлюгю учун совхоз-
ну юзюмчюлери РСФСР-ни
Министрлер Советини ва
ВЦСПС-ни гечювчю Къызыл
байрагы булан савгъатлан-
гъан. Айры айры комму-
нистлер башчылык эте-
ген бёлюклени уьс-
тюнлюклерини дагы да яхшы.
Масала, М. Камиллованы бри-
гадасы 660 тоннаны оруна
1258 тонна юзюм болду-
гъан ва тапшургъан. М. Ну-
рутдинову, М. Къурбанову
бригадалары да планларын
200 процентге ювукъ толтур-
гъан.

Кюлда этилген уьстюн-
люклер бизин учун дазу тю-
гюл, — дей докладчы М.
Къурбанов. — Шону учун
да мен уьстюнлюклени гы-
кында айтмактын тийишли
гёрмеймен. Бугюнлердеги ав-
лак ишлер де яман бармай.

График булангы болжалдан
алда юрлюе. Бизин уьстюн-
люклерибизини бирөө де чы-
гъарып алмажакъ. Шону
учун чечилимген масъалала-
ны гыакъында айтсакъ яхшы.
Шолай масъалалар буса биз-
де кыйлы бар. Гыали тавлар-
да кыарлар ирип, өзленге
сув гелме башлагъан. Гюэ
ва кыыш айларда буса биз
сувдан магърым эдик. Айта-
гъаным, механизация цехге
насос хозяйствау толү кюй-
де гыазирлеп онгарма заман
бар эди. Тек олар шону осал
гыайын этген. Шо саялы из-
башгы авлак ишлени би-
ринчи гюнлеринде сув зан
гетеген гезиклер болду. Алда
да агробёлюкню шо цех тех-
никаны осал ирашдырыла-
гъанына канты бола эди. Мен
ойлашагъан кюйде, механиз-
ация ва агробёлюклени бирик-
дирип, бир партия кыурум
этсе, жаваллык артажакъ.

Коммунистлер партия жы-
йындарда трактористлени та-
рыкты запас частлар булан
таьмин этмекни масъаласын
кёп керенлер гётерген, дей
ол сёзюн узата туруп. Тек
шо масъалалар гыалиге че-
чилмеген. ПРВН сабанланы
ёкълугъу авлак ишлени арт-
гъа сала, бир-бир гезиклерде
буса гечикдирме де гечикди-
ре. Партия кыурумну ва ону
бюросуну чалышында өзге
тюрюл кемчиликлер булан
да кыарылашабыз. Яшырма
негер тарыкъ, коммунистлер
жыйылагъа сыйсунмей геле.
Шо буса жагыналге, айрокъ-
да иш коммунистлеге терс
таьсир өте. Иш коммунистлер
партия тапшурвалардан баш
кыачыра.

Докладдан ачыкъ болгъа-
ны йимик, гысап берив вакъ-
тини ичинде мунда партия-
гъа уьч адам кыабул этил-
ген. Олар коллективде яхшы
таныллу, абурлу адамлар.
Гысап берив вакътини ичин-
де партбюруну етти де члени
өзлени борчларына яман
янашагъан. Партбюруну ва
коммунистлени умуми жы-
йындары низамлы кюйде өт-
герилген. Шо жыйындарда
юзюмю тюшюмюню кыада-

рын артдырыгъа, тас этиш-
сюз кыайтарынгъа, коммуни-
стлени жаваллыкын арт-
дырыгъа байлаву ва өзге
тюрюл масъалалагъа кыарла-
гъан.

Совхозну баш агроному
Ш. Гюсеинов өзюню сыйле-
вюнде юзюмлюклени сыйрек-
лигин толумлашдырма тюше-
генин, олагъа кыулукъ эт-
мек учун тас техника этиш-
мейгенин гыакъында айтды.
4 номерли бригаданы брига-
дир М. Аюпова сувну кыат
лыкындан борла кыуруйгъан-
ны асгерди. М. Камиллова
бугюнлерде юзюмлюклерде
юрлюген авлак ишлени уьс-
тюнде токтады. Совхозну ди-
ректору Г. Къурбанову сый-
леву де юзюм оьсдюрювде
чечилмеген масъалалагъа ба-
гышланды.

Гысап берив-сайлав жы-
йын кыурумну өйдю де-
ме бажарылмай. Биринчилей
о токташдырылгъан замандан
гёч бапланды. Партбюро ба-
ры да коммунистлени актив
ортакчылыкын таьмин этип
болмады.

Совхозну аслу тармакыла-
рыны партия кыурумну гы-
сап берив-сайлав жыйыныны
барышына кыарап гыасиэ чы-
гъарса, о эски кыайдада өт-
герилгенин асгерме тюше.
Гысап берив докладыда, ком-
мунистлени сыйлевлерини
тынглагъанда, о партия жы-
йындан эсе производство
генгешге кёп ошайгъаны эс-
этиле. Неге тюгюл, онда аслу
терген производство масъала-
лагъа бакъдырылып, партия
иш ягыда кыалгъаны заман-
ны талапларына кыыйшы-
лу гелмей. Партия кыурум
өзюню ишин, коммунистлени
чалышыву янгыртып кыур-
мак учун не өте, не йимик
масъалаланы гёз алгъа туту-
— мунда жыйында шо масъа-
лалар аслу тергевде болма ге-
рек эди. Сонг да, партбюрун
секретары сайланагъанда да
кыурумлулукъ ва нимиз ёкюу
гёрюндю. Шо саялы эки кыай-
тын тавуш, берме тюшю.

А. СЕЯДАЛИЕВ.

Кемчиликлер къалып тура

Буйнаскидеги сют завод бу шагъарны халкъын, ондагы яшлар бавланы, шкелаланы, хас идараланы акъкъаткълар булан толук юкде таъмин этмеге герен. Завод айронда озлеге аз айларда болмаса болмайгъан шо продукталар булан шагъарны айланасында ерлешген кеп къааардагы пионер лагерлей, «Тирменлик» деген турист базаны да таъмин этмеге борчлу.

Заводну гъакъында бизин газет аз лзмагъан. Мен озюм де бир йыллар алда шону гъакъында язгъан маъаламда, мунда бар хыйлы-хыйлы кемчиликлени эсгерген эдим. Шондан сонг заводда не йимик алышынывлар болгъаны билме сююп, мен онда алдагы гюнлерде де болдум.

— Макътанар йимик онча яхшы алышынывлар болмагъан, — деди мени соравума заводну баш инженер Иса Изамутдинович Мутаев.

Биз заводну цехлеринден айланабыз.

— Чинкъеси, биздеги лсан-дыривланы эсгиленгенини гъакъында биринчилей эсгермеге сюемен, — деп, Мутаев гъазир продукция чыгъаргъан цехдеги ишшалагъа сют къуягъан ва оланы башын бега теген аппаратын герсете. — Муна шу машинни бир саны бузулуп токътаса, ишбиз бютюнукъ токътай демеге ирай. Гъар болту, гъар саны дегенлей тот басмайгъан болатдан этилген. Ону бир ери бузулуп, янгысы булан алышдырабыз десек, бек къят болагъан затлар экенге, алышдырмагъа болмайбыз. Заподуна азып йибери адик десек де, айлар булан къарамагъа тюше.

— Бизде, Дагъыстанда онгармагъа кюй ёкъму? Масала, Буйнаскидеги агрегат заводда яда Магъачкъаладагы уллу заводланы биринде?

— Бир ягъында, олар бизин къуллугъубузу кюте сюймейлер. Экинчи ягъында, олар бизге эпиз багъа токътай. Неге тююл, шо заводлагъа бизге бир-эки запчаст этебиз дее, хас лсандырывлар онгарма тюше. Он, юз минглер бизге де тарыкъ тююл. Гъали-гъалилерде, бек узюрю болуп, Буйнаскидеги «Тав Дагъыстан» деген коопсерво комбинатны устаналарында бир эки запчастлар этмеге тююл. Оълени пачалыкъ багъасы кеп учуз буса да, шолар бизге 1 минг манатгъа токътады. Бизин

шону тамагъанын токътатма болмайбыз.

Экинчи къабатда ерлешген акъкъаткълар гъазирленген цехге герилебиз. Огъар герилеген темир канзилер онча да тик чи, оланы эки де ягъындагы чаддырмаланы бек тутуп, къолларын булан тартып-тартып герилемесе оърленмеге болмайсан. Онда ишлейген ишчилеге, гъар аллагъ берген гюн дегенлей, бу къыйынлыкъда бу канзилерден оьрге нече-нече керен герторилме, тебен тюше турмагъа тюше экен?

— О да гъеч эди, — деп слесарь-къурашдыривчу Валентина Гъажимураевна Магъамматова, мени ойларымны англагъандай, пикурумну узата:

— Шу канзилер де чыгъажакъ бизин ахырыбызгъа.

— Иса Изамутдинович тюз айта, — дей слесарь-къурашдыривчу В. Магъамматова — ясандырывларыбызны эсгиленгенинде бир сама тюзевлю ишлемей демеге ярай. Гиччи банкалагъа къаймакъ тегаген ва бегетеген машин ишлемейгени нечакъы заман бола.

Мен цехге гиргенде, ондагы жагъыл къатынгишилер уллу чарадан тегаген башы алынмагъан сютден толгъан 34 килолукъ темир бидонланы, цехни бир башындан биревю башына ташып, б башындагы пудлагъа бирерлеп салып, чегип тайдыра эдилер. Мени бу гъалгъа тамаша болуп къарагъанымны матнасын англагъан сменаны мастери Иманили Магъамматов, башы алынмагъан сютден толгъан бидонну гертерип алып, ягъагъа багъып сала туруп:

Шулай ишчилер булан магъа да гъар гюн 60 — 70 бидонну пудлагъа гертерме, чегип, ондан да тюшюрге тюше, — деп къарсалай.

Ону къыйындыгъа ишчи къатын Кумсигат Нурутдинова: — Бу чу ершии сама хюп. Ахшан болукъ дее, мен

башымдан гете бир гъал. Къаркъарамны къайда салагъанын билмеймен.

— Дагъы не затны айтасан, бидонланы жувагъан машин ёкъгъа, оланы къол булан жувабыз, — деп, ишчи къатын Разият Магъамматова исси ва сувукъ сувну тюбюнде кеп турагъангъа агъаргъан, бечиген къолларын герсете. — Сют, къаймакъ, озге ашамлыкъ маллар кеп болдурма герек дей партия, шону яшавгъа чыгъармакъ учун буса партияны шагъар комитети, шагъар исполком бизе тийишли кёмеке этеми? Этмей! Ондагылар шо гъакъда ойлаша буса, шагъарны ортасында мармар таш тутулгъан уллу бина да къуруп, гъар къуллукъчугъа эркин кабинетлер де онгарып, «ёлбашчылыкъ» этип турмас эди. Бизин гъакъыбызда да ойлашар эди. Бизин ишчилеге буса тюше олтуруп аш хаппа ер сама ёкъ. Чай нме сюйсек, чайнигибизни де алып, ичиндеги сувну къайнатмакъ учун, котельныйге барабыз.

Бу заводгъа алдагы тиретгелген сонг язгъан макъаламда: «Сют завод кеп эсги болгъан гиччи бинада ерлешген, бишлакъ этеген цехни орнуна янгы бина къурулмагъа башлагъан», — деп эсгерген эдим. Гъали шо бинаны чырлары тургъан, сылангъан. Амма ону ичине салма герекли ясандырывлар ёкъгъа, цех пайдаландырылгъа берилмей турагъаны хыйлы бола.

Заводну къабургъасындагы майданда, онча уллу ер тююл буса да, бар цехлени гентлешдирме хыйл этебиз. Амма, шагъар исполкомну гъайсылалыгъындан, шо иш де бажарылмай тура. Айтатаным, шонда яшайгъан бир уягълюге квартир бермесе, онда къурулуш ишлер башламагъа бажарылмай, — деп, Иса эсгиленген, чёгюп турагъан гиччирек уягълю герсете.

Заводну директору Муслим Мухтарович айтагъан кюйде Кули ва Лаваша юртларда оздеге таби болагъан филиалланы янгы биналары ишлемесе башлагъан. Тек шо къурулушлагъа заманында акъча аёбырлымай. Муна 1990-чы йылны биринчи кварталы тамамлангъан. Амма агропромбанк къурулуш ишлени ишлемесе, онда бидонну

Завод кыш айларда гюнде 6 — 7 тонна сютню ишлете буса, аз айларда 14 — 15 тоннаны ишлете.

Буюн-тайгъа изилгъа сезон башланажакъ. Гъалирдингиз нечидир? — деген соравума баш инженер Иса Изамутдинович:

— Бир нечик де тююл. Гъар йыл болагъан да йимик, ишчилер ишлемесе, онда

гъали де бир кепек акъча да герсетмеген. Лавашадагына 229,6 минг манат акъча харжланма герек. Гъали болгъунча буса 39,7 минг манат тююл, Кулидегине 259 минг манат харжланма герек, гъалиге 21 минг манат тююл харжланмагъан. Шолардагы къурулуш ишлер гъали йимик аста юрюлсе, олар ишге салынгъынча дагъы да беш он йыллар гетежек.

Заводда кютегелген ишлени 60 процентинден де къолайы къол гюч булан этиле. Тав районлардагы филиалларында чы шо санав дагъы да артыкъ. Шолай болгъан сонг, заводда кютегелген ишлени машинлешдирив бирдокъда болмаса болмайгъан чара. Амма бусагъат бар производств майданларда шону этмеге бажарылмай. Неге тююл, биналар эсгиленгенинде къайры да, оларда янгы ясандырывланы ерлешдирмеге имканлыкълар ёкъ. Шону себебинден 40 — 50 минглер булан адамлар яшайгъан Буйнакск шагъарны ва районну халкъы, пачалыкъ идаралары, яшлар бавлары ва озгелери буюн акъкъаткълар булан етдиринкли кюйде таъмин этилмежек.

Мен шо гюн бир нече ашамлыкъ маллар сатылагъан тюкенлеринде де болдум. Оларда сатыв этегенлер сют, увулгъан бишлакъ, ювурт кеп аз алабыз деп кант эте эдилер. 33 номерли ашамлыкъ маллар сатылагъан тюкен шагъарны ортасындагы майданын артында ерлешген. Онда сатыв этеген тюкенчи къатын Баху Магъамматова:

— Гъар гюн ертен тез бизин тюкеини алдына жыйылгъан уллу болгъан адамлар, яшлар буюн сама акъкъаткъ гелер хари деген зат булан умут булан къарайлар. Тек негесен, уллу къушлукъ болгъанда, олар умут узюп къайтмагъа борчлу болалар, — деп, озге тюкенчилер айтгъан сёзлени такрарлай.

Завод кыш айларда гюнде 6 — 7 тонна сютню ишлете буса, аз айларда 14 — 15 тоннаны ишлете.

Буюн-тайгъа изилгъа сезон башланажакъ. Гъалирдингиз нечидир? — деген соравума баш инженер Иса Изамутдинович:

— Бир нечик де тююл. Гъар йыл болагъан да йимик, ишчилер ишлемесе, онда

эпидстанциядан, от тюшюнге къаршы иш гереген къурумдан «элчилер». Къаражакъ, тергежек, гъариси озюне тийишли сёзлени айтатжакъ. Сонг, бар гъалны тасдыкъ да этип, къайтара гетежек. Амма кемчиликлени тайдырылгъа, гъалыбызны яхшылашдырылгъа, ишни энгиллешдиривгъа шо комиссияны, гъаманда йимик, бир умпатгъа да болмажакъ. Герюп турабыз чы нечесе йылланы узатгъында. Заводубузу таъмин этивге къарайгъан Хасболат Бекболатов да, бизге бек гъажатлы биргъылар ва озге затланы излей туруп, алысларда жумалар, айлар булан туражакъ.

— Бизин ишибизде, озокъда, кемчиликлер де ёкъ тююл, четимликлер де кеп. Амма бизин шолатгъа бойсынып, бютюнлей гёнгюлден тюшюп къалма хыйлыбыз ёкъ, — дей заводну старший экономист Умукъсюм Мураева, — бары да бар имканлыкъланы къоллай туруп, алдыбызгъа салынгъан борчланы кютемек учун къаст къылып чалышабыз. Шо къастны натижалары да бар, — деп, Мураева папкаланы ачып-ачып, англатыв бере.

— Завод орта гысаанда гетген йыл къабул этген сют алдагы йылдан все 475 тоннагъа артыкъ болду. Хайыр алывну планы 106,3 процентге толтурулду...

Герти, завод план булан къабул этилген планларыны бир-бир бёлюклерин толтура. Тек шо планлар нечик планлардыр? Халкъгъа акъкъаткъ этишмеген сонг, шолар гъакъыккъатгъа жавап бермеге боламы? Озокъда болмай. Шо яндан алгъанда буса Буйнаскидеги сют заводда гъали де кеп иш этилмеге герек. Агропромну республика къурумларыны, Буйнакск шагъарны ёлбашчы къуллукъчуларыны янында мекенли кёмеке болмаса ва чаралар герюлмесе, заводда бар кемчиликлер йылдан-йыл такрарлана туражакъына шеклик этмеге тюшмей.

Д. АЛКЪЫЛЫЧЕВ,
хас мухбирибиз.

ШАПИНИ ЧАКЪЫРЫМЛАРЫ

Яшавну къыйыннын сезмесе, тынчны хадирин билме къыйын деп айтыв бар. Шолай, яшавну гъар тюрюк четимликлерин энгме болагъан адам къайсы ишге гиришмеге де тавакалыкъ этер, къайсы ишни уста кюйде кюте де кютер.

Биз озюню гъакъында айтма сюеген Шапи Атапов солтанянгюртлу улан. Ол яшавну кеп четим ёлларын дан оьтмеге бажаргъан. Шо ёллар ону чыныккъырса тююл, бюдюретмеген.

Шапиге дёрт-беш йыллар болагъанда атасы ала-саладан хатабалагъада гечинген. Бирдагы яшгъа чархы авур анасы Зарзанат биринден-бири гиччи дёрт сабийни башын тутуп тул къала. Ол ишларын азыкъ этмесни гъалин эте туруп, юлхоз, совхоз алакъларда гече де, гюн де загъат текген. Увактап жыйып от да якъгъан, урпалап жыйып аш да этген...

Арадан йыллар оьте. Къурсагы ашдан бир тойса, бир тоймайгъан япилар оьселер, анагъа кёмеке етишелер.

Шапи де, ону нияси Арсланаде Совет Армияны сыдраларында озлени раталашлыкъ борчларын намусу кюйде кютуп къайтгъан сонг Кызылжолртдагы «Сельхозтехникагъа» ишге тюшелер. Шапи машин гъайдавчу. Арсланаде буса слесарь болуп загъат текме башлай. Шондан берли де хыйлы заман гетген. Гъали агъа-ини ишине бек тюшюнген, озгелеге де ишни сырларын уйретмеге болагъан адамлар.

Гъалиден эки йыл алдын, озге ерлерде йимик, Шапи ишлейген «Сельхозтехниканы» ёлбашчылары да ижарагъа чыгъынуу масъаласын гертере. Амма шо янгы къайдагъа гёчюп ишлемеге кеплер тавакалыкъ этмей. Шо масъалагъа байлаву оьттерилген жыйында Шапи Атапов:

— Ыдашлар, ижара деп айтагъан къайда пайдалы къайда. Неге тююл, шо къайдагъа гере ишлейген

адам озю озюне хожайын бола. Озьонг тапгъан малны озюнг жамын юртесен, озюнг харжлайсан, гъасили, машин озюнгю ихтиярында, ону техника аманлыгъын да озюнг сакълайсан. Озокъда, гъар машинни гючюне гере нормасы да токъташдырылар. Муна мен гъайдайгъан КамАЗ маркалы машин. Мен шо машинни ижарагъа аламан, — дей.

Шапини бу гъакъдагы сёзлеринден сонг ону ою булан «Сельхозтехниканы» озге шоёрлары да рази болалар.

— Биревлер машинге мен жавап бермен, хатабалагъа тюшмей машинни маршруту герсетилген ерге етишдирсем къутуламан деп, машинге юкленген продуктагъа озюн жавапсыз гъасап этип къутулма сюелер. Шо тюз тююл. Ыракъдагы Омск, Краснодар, Москва, Ленинград, Волгоград ва озге шагъарларда яшайгъанлагъа биз машинлерибизни герсетмеге бармайбыз чы, продукталар алып барабыз. Шолай болгъан сонг машиналерибизге юкленген оовцланы да, емишлени де таза кюйде, пуч этмейли етишдирмеге герекбиз. Муна мен гъар он — он беш километр ёл этген сонг, машинни артына чыгъып, ону ичиндеги продуктагъа тергев этемен, ащиклер сюрлюгюп сама къалмагъанмы экен деп ойлашаман. Оьзлер булан бирге ёгъа чыккъан ёлдашларым: «Яхари. Шапи. сабур боламан дегенде, шунча да шулай сабур болма ярамас, къайтагъаныбызны да ойдама герек чи, — дей болалар.

— Сабур тюбю сари алтын дей, — деп жавап бермен олагъа. Ижарагъа чыгъып ишлей болгъан сонг, гъар ким озюню ишине шолай тетекейли кюйде янашмаса, бажарылмай.

Шапи Атапов гъар айда озюню машинни техника аманлыгъын да сакълап, оз янында машинге ягъарлыкъ та табып, бары да харжланы

озю гъисвалгъан сонг, пачалыкъны маясына 1100 манат акъча тапшура.

— Къайсы къайда къолай? — деген соравума ол:

— Озокъда ижарагъа чыгъып ишлейген къайда къолай. Озьонг къазангъан затгъа озюнг хожайын болсан къолай болмаймы, — деп жавап бере.

Шапини къуллугъуна харалар кеп. Олар Шапини акъалып йыракъ чыккъан ёлудан къайтгъынчы къарамагъа да разилер. Шо да негъакъ тююл. Оьзлени емишини оовцларын ва башгъа ашамлыкъ продукталарын уьлкени йыракъ районларына алып барагъанда, Шапи йимик гъайлы ва рагъмулу кюйде янашагъан шоёрлар кеп тююл экенни олар ахшы билелер.

— Бизден продукталаны алып баргъанда, къайтында мен бизде кыт малланы юклеп гелмеге къаст этемен, — дей Шапи. Шолай этсем, магъа да пайдалы бола, къуллугъу кютеген адамлагъа да алып барабыз. Шолай болгъан сонг машиналерибизге чыгъып ишлейген уьч йылны ичянде нечесе адамны къуллугъу кютгенни айтмагъа къыйын. Тек ол шоланы санавун артдырмакълан дам гъайында.

— Бу йыл гетген йылдан все бош токътавланы хыйлы кемитмеге хыйл этемен, — дей Шапи. — Шо заман рейслер де кеп болажакъ, пачалыкъгъа берилген гъакъда, алапа да артажакъ.

Озью узакъ йылланы ичинде загъат тегаген идараны ёлбашчыларыны янында Атаов аз къыйматланмагъан Ону сураты гъюрметлев догъадан таймай демеге ярай. Нече-гече гъюрметлев грамоталар берилген, акъча ва багъалы савгъатлар алгъан.

Шапини анасы Зарзанат загъатны сакъаты. Уллу болгъан ана буюн уланын къарап сююне. Буюнлер йыракъ ёлгъа чыккъа онгъа рылагъан огъар ахшы ёрай.

М. АСКЕРОВ.

олар бизге эпис багъа токъ-
тай. Неге туюл, шо заводла-
гъа бизге бир-эки запчаст
этебиз десе, хас жандырыл-
лар онгарма тюше. Он, юз
минглер бизге де тарыкъ тую-
л. Гъали-гъалилерде, бек
узыр болуп, Буйнакскидеги
«Тав Дагыстан» деген кон-
серво комбинатны устакана-
ларында бир аки запчастлар
этирге тюшю. Оьзлени па-
чалыкъ багъасы кеп учуз
буса да, шолар бизге 1 минг
манатта токъталы. Бизин
заводда этебиз десек бизин
темир чарлайгъан токарный
станогубуз сама екъ, нечик
этейик?! Резия прокладкалар
этишмей бек инжинебиз.

— Она, къарагъыз гъали,
— деп Иса сют гелеген бир-
гъыгъа салынгъан крайны
гёрсете, — прокладка екъгъа

улуу чарадан тегюлеген
шы алынмагъан сюден тол-
гъан 34 килолукъ темир би-
донланы, цехни бир башын-
дан биревю башына ташыл,
б башындагы пудлагъа би-
рерлеп салып, чегип тайды-
ра эдилер. Мени бу гъалгъа
тамаша болуп къарагъанымны
магъасын аялагъан сменаны
мастери Иманали Магъамма-
тов, башы алынмагъан сю-
ден толгъан бидонну гетерип
алып, ягъагъа багъып сала
туруп:

— Шулай, интилер булан
магъа да гъар гюн 60 — 70
бидонну пудлагъа гетерме,
чегип, ондан да тюшюрме
тюше, — деп къарсалай.

Ону кырыгъындагы ишчи
къатын Кумсият Нурутдинова:
— Бу чу эргилин сама
дюр. Ахшам болду десе, мени

ни тенгешдирме хыял эте-
биз. Амма, шагъар исполком-
ну гъайсызлыгъындан, шо
иш де бажарылмай тура. Ай-
тагъаным, шойда жайгъан
бир уягъаюге квартир берме-
се, онда къурулуш ишлер
башламагъа бажарылмай, —
деп, Иса асигленген, чегюп
турагъан гиччирек уыню
гёрсете.

Заводну директору Муслим
Мухтарович айтагъан кюйде
Кули на Ланаша юртларда оьз-
деге таби болагъан филма-
ламы янгы биналары ишленме
башлагъан. Тек шо къурулуш-
лагъа заманында акъча айы-
рылмай. Муна 1990-чы
йылны биринчи кварталы
тамамлангъан. Амма агро-
промбанк къурулуш ишлени
узатмакъ учун бу йылгъа

бу магъамматов.

— Гъар гюн ортен тез би-
зин тюкенли алдына жыйыл-
гъан улуу болгъан адамлар,
яшлар бугюн сама акъкъатыкъ
гелер хари деген зат булан
умут булан къарайлар. Тек
нетесен, улуу къушлукъ бол-
гъанда, олар умут узюп
къайтмагъа борчул болалар.
— деп, оьзге тюкенчилер ай-
гъан сёзлени такрарлай.

Завод кыш айларда гюн
де 6 — 7 тонна сютню иш-
лете буса, из айларда 14 —
16 тоннаны ишлете.

— Бугюн-тангала кылыкъ
сезон башланажакъ. Гъазир-
лигиз нечикдир? — деген
соравума баш инженер Иса
Наамутдинович:

— Бир нечик де туюл.
Гъар йыл болагъан да йимик,
гележек агропромдан, сан-

буа Буйнакскидеги сют за-
водда гъали де кеп иш атил-
меге герек. Агропромну рес-
публика ктурумларыны, Буй-
накск шагъарны ёлбашчы
ктулукчуларыны ичиндан
мекенли кёмек болмаса па
чаралар гёрюлмесе, заводда
бар кемчиликлер йылдан-йыл
такрарлана туражыгына шек-
лик этмеге тюшмей.

Д. АЛКЪЫЛЫЧЕВ,
хас мухбирибиз.

Гъалиден эки йыл алдып,
оьзге ерлерде йимик, Шапи
ишлейген «Сельхозтехника-
ны» ёлбашчылары да ижа-
рагъа чыгъыну масъаласын
гётере. Амма шо янгы къай-
дагъа гечюп ишлемеге кёлер
тавакаллыкъ этмей. Шо масъа-
лагъа байланлу оьтгерилген
жыйында Шапи Атавов:

— Влашлар, ижара деп
айтагъан къайда пайдалы
къайда. Неге туюл, шо
къайдагъа гёре ишлейген

да оьлама герек чи, — дей
болалар.

— Сабур тюбю сари ал-
тын дей, — деп жавап бере-
мен олагъа. Ижарагъа чы-
гъып ишлей болгъан сонг,
гъар ким оьзюню ишине шо-
лай тетекейли кюйде инаш-
маса бажарылмай.

Шапи Атавов гъар айда
оьзюню машинини техника
аманлыгъын да сакълап, оьз
яшындан машинге ягъарлыкъ
та табып, бары да харжланы

ёлбашчыларыны ичинден
Атавов аз къайтмагъангъа
Ону сураты гъарыгъа де
кадан таймай демеге жай
Нече-гече гъарыгъа гра-
моталар берилген, акъча
багъалы сакъатлар алгъан.

Шапини апасы Зарина:
затматны сакъаты. Улуу
болгъан апа бугюн уланмы
къарап сийне. Бугюнлукъ
йыракъ ёлгъа чыкъма мига
рылагъан оттар яхшы да
ёрай.

М. АСКЕРОВ

Жамият инспекторлагъа аркъа таяп

Артагъы йылларда бизин
уълкеде балыкъ байлыкъланы
кемийгенлигини алдын
алмакъ учун гёрюдеген ча-
ралар бир къадар кеп болгъан.
Балыкъ байлыкъланы кьор-
уп сакълаву органларына
халкъ депутатларыны ерли
Советлерини исполкомларын
дан, колхозлардан, совхоз-
лардан, къурумлардан, кёмек
болагъаны белгили.

Жамият инспекторлар
оьзлер ишлейген ерин-
ден берилген ихтиядан

сонг белгиле. Чалышылу
байлыкъланы кьоруп сакълап
органларыны тергевюню тую-
бюнде юрюле. Шону учун
оланы тийишли билимлерни
бодмаса бажарылмай. Сынав
алышдырыв семинарлар ола-
гъа шо якъдан ахшы кёмек
эте.

Жамият инспекторлар оьз-
лени аслу саниятындан ай-
рылмайлы иш гёре. Балыкъ
байлыкъланы кьоруп сакъ-
лаву жамият инспекторлары
нечик ихтиярлардан пайдала-

на? Балыкъ тутув булан
машгъул болагъан бригада-
лар, батандашлар токъташ-
дырылгъан инзамны бузма-
сын учун тергевюге кьору-
ла. Сув сакъланагъан ерле-
ни тазалыгъын бузулагъа
ктаршы ябушув юрюте. Ту-
тучуланы арасында тасир-
ли англатыв ишлер оьтгере.
Неге туюл, къаршылаша-
гъан четимликлени ёрукъ-
лашдырында органлар оьзле-
ни жамият кёмекчилеринден
лайыкълы кёмекни къара-

вудлай.

Намусу булан иш гёреген
жамият инспекторлар акъ-
ча булан сакъатлана.
Шолай С. Кашаев, Е. Ключ,
В. Кабанец Запкаспрывод
управленнесини ягъындан
иштагъландырылгъан.

Борчларына сувукъ-сал-
ктын инашагъаны саялы жа-
мият инспекторланы шагъат-
намалары чыгъарылып алы-
на па олар ихтиярларындан
магърум къала.

Г. АКЪАЕВ,
Къызлар бойда балыкъла-
ны кьоруп сакълав инспек-
циясыны инспектору.

Бела Гъажиева Магъачини
ладагъы манююр кабинетде
ишлейгенли эки йыл туюл
болмай буса да, ишине яхшы
тюшюнген. Ону уьстюме кьул
лугъун битдирив гелегенлер
Беланы ишинден бек рази
къала.

СУРАТДА: Б. ГЪАЖИЕВ
ишине уьстюнде.

Т. МАГЪАММАТОВ
гъаргъан сурат.

КЁП ЗАТГЪА ГЁЗЮНГНЮ АЧА

Бу макъаланы охугъанда
мени лап да бек ойлашдыр-
гъан, лап да бек сююндюр-
ген зат — ону колхозну пред-
седатели Къалсын Акъгёзов
язгъаны. Мен охуп, англап
болагъаны, кылыкъ гъакъ-
да колхозну яда совхозну ёл-
башчылары булай тасирли
макъала язгъанны гъалиге
ерли я гёрмегенмен, я эшит-
мегенмен. Мен ойлашагъан
кюйде, бу макъала — ар-
дагъы вакътилерде «Ленин
ёлу» газетни батлеринде чы-
гъарылгъан инг тасирли ма-
къалалардан бириси. Шо сая-
лы о юренин айланып оьтмей,
сени ойлашдыра, сени кёп
затгъа гёзюнгню ача.

Гъакъыллы ёлбашчы — ши-
шип олтуруп, буюрвачу бо-
луп кълмай, халкъны тар-
биялачусу да, уьлгюлю ёл-
башчысы да, гьюрметге ла-
йыкълы ёлдашы да бола.

Кылыкъ инг башлап на-
мус-ягъ, адил-низам, эдеп-
гьюрмет, саламатлыкъ булан
байлавлу. Олар бир-бирин
толумлашдырып, бир-биринден
айрылмай юрюй. Мен бир-
бир кылыкъ аврувланы эс-
герме сюемен (магъа ювукъ,
магъа таныш агъвалатлардан).

...Юрюп барагъан машин-
ни алдына чанасы булан
сыргъалап яш гелип къала.
Тек машин бирден еринде
токътап кълма болмай чы!
Айрокъда къар барда, Яшны
алгъы дёгерчинни тюбюне
тюше. Улуу йилик сюеги сы-
на. Шо машин булан, ёлда-
шына да гётёртип, шо шофёр
яшны тез больницагъа этиш-
дире. Сонг барып, тез яшны
атасын да, анасын да гелти-
ре. Болгъан хатагъа оьзюню
де бек кыйналгъанын бил-
дире.

Булай гезинлерде биз де
сабурлукъгъа, саламатлыкъ-

гъа маслагъатчылар болабыз.
Аслусу — шофёр билип эт-
меген чи шо хатаны. Ачувгъа-
оьзге этмеген чи! Шо заман
яшны ата-анасы: «Гъай, биз-
ге булай буюргъандыр! Буюр-
гъан затдан кьутулма бола-
мы?! — деп, оьзлөгге оьз-
лер де маслагъат этип, токъ-
тай. Милицияны кьуллукъчу-
суна да олар шофёрну жа-
вапгъа тартма тарыкъ туюл
деп буюаралар.

къазапланалар. Сонг олар,
кьой, ол тийишли танъсы-
рын алып токътасын деген
гъакъылгъа геле. Аста гъай-
дагъан буса, таптатмас эди!
деген пирунку ташдыралар.

Мен мунда айتما сюеген
зат, хатабалагъгъа тарыгъан-
ланы, оьзлөгге ала-саладан
къайгъы кьолгъанланы гёнгюн
алмагъа бир-биревлерде кы-
лыкъ этишмей къала.

Мен оьзюмню ишлейген

мен де», — дей бириси.
«Ишимни кьуюп гелгенмен»,
— дей бирдагъысы. Тамаза,
уялып, гирмей токътай. Врач
эшик алдагъы шо лакъыр-
ны эшитип, тез чыгъып, яш
адамлагъа айып эте. «Не би-
лейик дагъы ол даву ор-
танъчысы экенин», деп айып-
дан кьутулма къарайлар. Оланы
сакъатлыгъын яда ордёнлерин
гёрмек парзмы? Къартлыгъы
къажытгъан тамаза экенин

ондан да, арие гёрюп жавап
гелди.

Кылыкъ булан бары да
зат байланма тюше. Мисал
учун, гъали-гъалилерде врач-
гъа къаратма он алты йыл-
лыкъ уланны алып гелдилер.
Огъар эсден тайып, йыгъы-
лып къалагъан арув къа-
бунгъан. Врач гёрсетген дар-
манланы ичиртип сав этме
къарайгъанны оркуна, ону
юз йылдан артыкъ ишагъан

гъа байлавлу масъала туюл-
мю дагъы? Дюр, озокъда.

Шу макъаланы язгъынча
алда мен бир нече тамазалар
булан лакъыр этдим. Олар да
«Ленин ёлу» газет кылыкъ
масъаланы гётергенин бек
арие гёре. Тамазалар юрта-
гъы оьзлени гъалек этеген
айры-айры гъалланы гъа-
кында айтды. Бир-экилерин
эсгерейим. Къарабудагъгенти
янгыз Кьонгуравулунда гет-
ген йыл хыйлы гъайванлар
оьлген. Ярып къарагъанда,
оланы ичинден чюпрек гесек-
лер, сюеклер, мыхлар чыкы-
гъан. Гъайванлар шо затланы
буса юрт ягъадагъы чубурув
бойда ашагъанлар. Биревлер
нас алагъожасын юрт Совет
гёрсетген ерге тёмейли, ту-
вар юрюйген чубурувгъа таш-
лай. Шу да гёзге тюртолеген
кылыкъсызлыкъ! Юрт Со-
вет де, санэпидстанция да
шу наслынъгъа, шу инзам-
сызлыкъгъа неге тергев бер-
мейгени белгисиз.

де шиша гесеклер, темирлер
ва олай башгъа не зат а
бола.

Бирдагъы булай бир ма-
съланы гъакъында айтман
болмайман. Юрт учун, халк
учун, зувап учун этилеге-
ишлер артдагъы вакътилерде
унутулуп бара эди. Шогъар
бакъгъан кьадагъы тергет
гъали кьолайлашгъан деп айт-
магъа ярай. Орамланы яраш-
дырыгъа, булакълар тартып
гъа, кёпюрлер ишлөгге, юрт
лардагъы арты бузулгъан, ас-
гъан уйленни ярашдырыгъа
кёмек этюнюе жанландырма-
гъа тюше. Шону бек улуу
магъасы бар.

Къалсын Акъгёзовну ма-
къаласында бир хыйлы ма-
сълалар гётерилген. Мен ой-
лашагъан кюйде, шо масъа-
лагъа гёре «Ленин ёлу» га-
зетни батлеринде гетген ва-
теренден юрюлеген лакъырны
узатмагъа гере. Халкъбыз
учун да, биз жайгъан юрт-
лар учун да, аьсюп гелеге-
лих населуну гъар-бир акъда
тюзювлю кюйде тарбиялама-
ну учун да шайлы кёмеги тме
жегине шенлик этмеймен.

«КЪЫЛЫГЪЫН ТАС ЭТГЕН КЪЫЛГЪА СЮРЮНЕР»

деген макъалагъа гёре

Манъаланы охугъанда, ёл-
даш Къалсын Акъгёзов гётёр-
ген масъала да, автор яшав-
гъа итти гёз булан къарай-
гъанлыкъ да бир-бирине бек
кыйыша. Мен бу ерде ма-
къаланы авторуна байлавлу
болуп: «Таза кылыкълы
юрен, шолай ёлбашчы герек...
Къалсын, кылыкъгын таза
къалсын! Оьзгелер уьлгю
алсын!» — демеге сюемен.

Ёлбашчыны кылыкъгъы,
хасияты, къастлары, чалышыв
ёлу, халкъны англаву, халкъ-
гъа тынглаву — адамланы
яшавунда гёрмекли ер туту.

Беш гюн гёте, он гюн ге-
те, яш больницада. Къолай-
гъа къайтгъан. Тек нетесен,
шо шофёр я яшны, я ата-
анасыны гёзюне дагъы гёрю-
мей. Ата-ана гъалеклене.
«Уью йыгъылмагъыр, менден
шулай хата болуп кълалды
дагъы!» — деп яшны гёрме
бир-эки керен сама гелме
ярамаймы эди шогъар?! Оьзю-
нден дагъы гёзлейген затыбыз
ёкъ чу! Инсанлыкъгъа ёкъ жан
болгъан экен ол чу!» — деп

йылларымда булай гъалны да
кёп гёргенмен. Аруйгъан
адамлар бек ажиз болуп врач-
дан кёмек излеп гелелер.
Гъар кабинетни алдында де-
генлей Улуу Ватан даву ор-
танъчыларыны врачгъа гези-
гине къарамайлы гирмеге их-
тияры бар гъакъда язылгъан.
Тек не хайыр, даву сакъаты
врачны ягъына гирме сюй-
генде, гъатта яш адамлар да
огъар къраршы чыгъалар.
«Яшымны кьуюп гелгенмен

гёрюп тура чы. Огъар гьюр-
мет этип, шунда беш минут
артыкъ токътагъан булан
бир зат да болмас, башгъа,
оьлмесбиз демеге тюшмейми
дагъы. Тюше, озокъда. Ватан
даву сакъатларына ва ор-
танъчыларына тёшюне танъ-
макъ учун айры белги чы-
гъарма яхшы эди деп мен
«Советская Россия» деген га-
зетге де язгъан эдим. Газет
шо таклифи ветеранланы бю-
тюнсюз советине йиберип,

къатын айтагъанны этсе,
сав бола деп эшитип, шолай
къатынгъа алып баргъанлар.
Шо къатын айтагъанны этип,
къардашлары уланына къа-
бур къазып, шонда ятдырып,
арты басдырып, бир нече са-
гъатлар кьуюп чыгъаргъан.
Уланны гъалы бирден-бир
бузукълашгъан. Озокъда, къа-
бур адамны сав этеген ор-
т туюл чю. Шо къатын, бали-
ни, иришхат этип айтгъан
болгъандыр. Шу да кылыкъ-

Къарабудагъгентдеги гъа-
мамны айры-айры номерлери
ёгъуна да тамазалар къарса-
лай. Алдын Бекенез татавул-
да уллулар да, яшлар да
кирине эди. Гъали татавулгъа
гирме тартынагъан болуп
къалгъан. Неге досегиз, ички-

И. ИСАЕВ.
ДАССР-ни ат къазангъан
врачы ва культура кьул-
лукъчусу.

«ЛЕНИН ЁЛУ» 3 БЕТ

Москвада кѳумукъ тилни уѳренелер

Ардагы йылларда ана тиллени уѳренкени масъалалары гѳтерилип, бугюнлерде олар чечилип турагъан кюйге шат боласан. Айтайыкъ, яшлар бавларында, шагъарланы школаларында, профтехучилищелерде, Дагыстан пединститутну бары да факультетлеринде ана тиллер уѳренилгенлиги бизин теренден ойлашма ва бу масъаланы дагы да тюзевлю кюйге чечме имканлыкъ бермек чараланы гѳз алгъа тутма борчлу эте. Буса да гъали де чечилмей къалып турагъан хыйлы масъалалар бар: оьрде эсгерилген охув омакълар учун не программалар, не методика ва оьзге тарыкгерек алатлар ёкъ.

Шогъар, биринчилай, Дагыстанны школаларыны илму-ахтары институту гонагълы. Мен муну айтагъаным себепсиз тююл. Хыйлы учителлер, ата-аналар бу ишде учителлени билимлерин камиллешдиреген институтну айыплай. Биз школаланы институтундан абатланып, охув-методика китаплар язмага ва чыгъармага болмайбыз. Бары да ихтиярлар дегенлей ондагъыланы къолунда.

Гъали буса макъаланы башында айтылгъан масъалагъа гелейик. Бу йыл биз бир нече иш ёлдешлар булан бир-чѳ чакъырылып, Москвагъа бардыкъ. Бармагъыбызны себѳби — онда гетген йыл ачылгъан, дагыстан тиллени уѳренеген эки йыллыкъ экспериментальний школагъа оьзюьз болагъан охув ва методика нѳмѳгѳбизни тийдирмек эди.

Школа Москвадагы «Дагыстан» деген культура центри сиптечилиги булан, ону гъалиги директору, филология илмуланы кандидаты М. С. Азизов кѳп къаст къылып ачылгъан. Директордан къайры, школада методист, дѳрт учитель ва машинистка ишлей. Бу школа Москвадагы 312 номерли орта школаны бинасында орлешген. Мунда дарслар гъар къаттыгон бѳш тилде юрюле. Школада алты-етти йыллыкъ яшлар булан бирге йигирма-йигирма бѳш йыллыкъ яшюьрюм де охуй.

Кѳумукъ группада 20 яш бар, шолардан 12-си дарслагъа дам юрюй. Мен лап да тамаша болгъан зат — олар барысы да тап-таза кѳумукъча сѳйлей. Оланы кѳбюсюн Москваны гъар-бир оринден ата-аналары, уллу ата-анасы алып геле.

Школада дѳрт предмет гечиле: ана тил язы ва охув; Дагыстанны тарихи, культураны; сурат этив; бийилер. Кѳумукъ тил дарсланы Дагыстан университетини биология факультетини битип чынгъан, буссагъат Москвада яшайгъан хасавюртлу Гъажиева Хадимат Исмаиловна юрюте. Хадимат Исмаиловна, специалист болмаса да, кѳумукъ тилни яхшы биле. Учителница, аз сынавуна да къарамайлы, дарсларын болгъан чакъы кѳужурлу оьтгерме чалыша, яшланы чагъын гѳз алгъа тутуп ишлеме къаст эте. Озокъда, оьгъар гъалиге хыйлы затлар четим тие, тек Хадимат кант этмей, яшлар булан бирге оьзю де оьсе. Муну гъар дарсында ол

туруп ата-аналар бола. Оланы алдында оьзюм гѳздем тюшюрме ярамай.

Яшлар дарсларда кѳумукъча ширьулар, йырлар уѳрене, йырлай, охуй, яза, кѳумукъ ёмакълар булан таныш бола.

Бу учительница — таза патриот. Буланы алапасы — 10 — 15 манат (озокъда, бу адамлар шо алапа саялы ишлемей), тек янгы йылдан тутуп ДАССР-ни халкъгъа билим берив министри гъар учителге 50 манат къошмага сѳз берген.

Кѳумукъ тилден къайры, мунда авар, дарги, лак, тат тиллерде де дарслар юрюле. Озокъда, охув алатлар булангъы иш къыйын. Биз оьзюьз булан алып баргъан китапларыбыз булагъа азлыкъ эте. Тез араны ичинде бу школа учун программалар ва охув китаплар тарыкъ, ёгъесе, школаны бир йылдан ялмагъа имканлы. Шону гъа-къында бизге, школаны ачмагъа хыйлы кѳмек этген, Москва шагъарны Халкъгъа билим береген комитетини жаваплы къуллунъчусу Н. А. Бутарева айтды. Биз оьзюьзюгъа лгъыбыздан болагъан кѳмекни этмеге сѳз бердин. Шо сѳзюьзюгъа тез заманны ичинде яшавгъа чыгъарма къастыбыз бар.

Школада болгъан пайдалы ёлугъулардан къайры, биз «Дагыстан» деген культура центри бир гѳнгошинде ортакъчылыкъ этдик. Шо гѳн мунда центри янгы программасы ва уставы къабул этилине эди. Центри членлери — Москвада яшайгъан 35 мингге ювукъ дагыстанлыланы вакиллери. Мунда тыш пачалыкълардан гелип

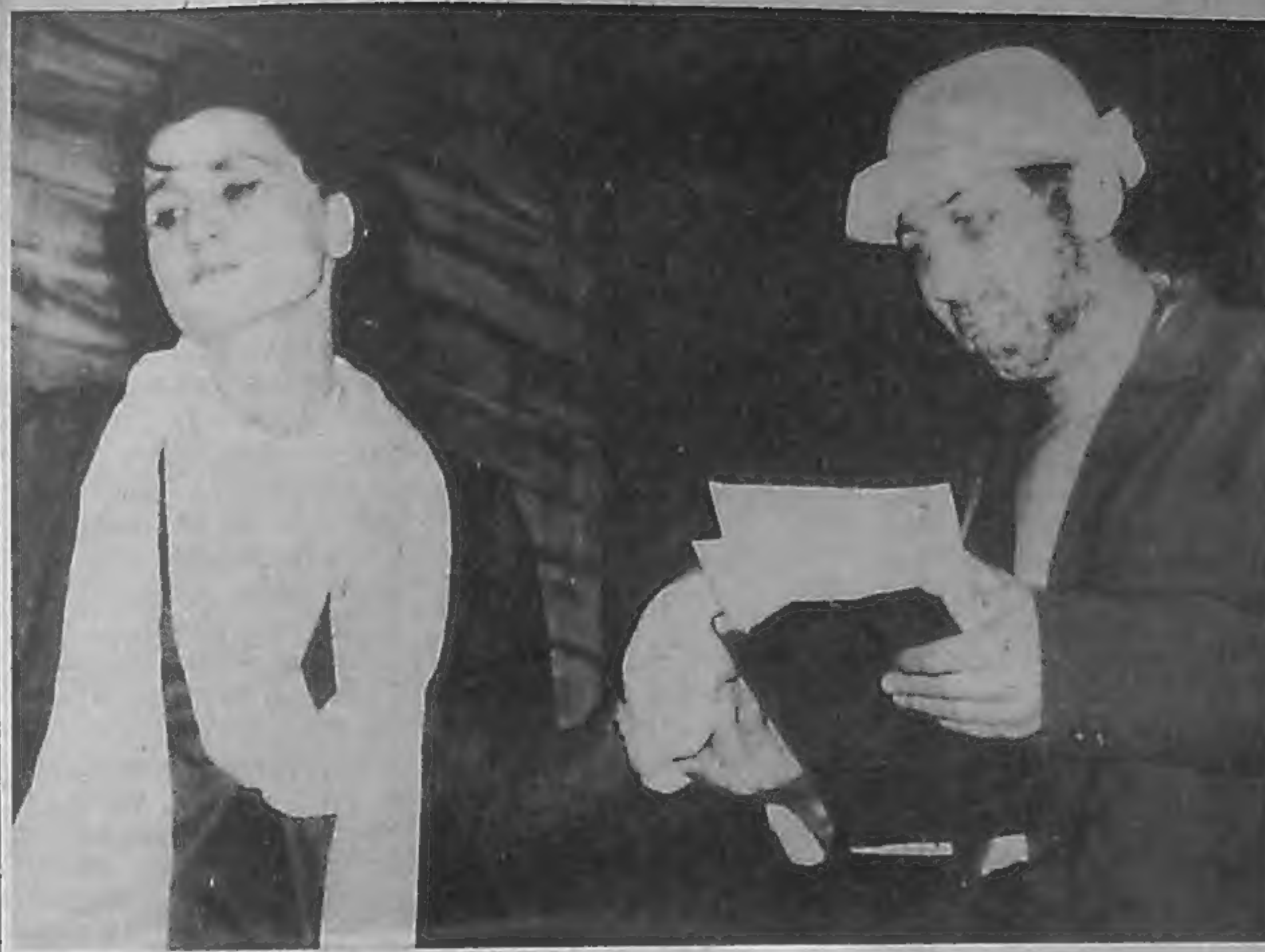
охуйгъан студентлер-дагыстанлылар да бар. Шонда магъа Сириядан гелген студент, кѳумукъ улан булан ёлукъмагъа имканлыкъ болду. Ол тилни яхшы билмей (ата-анасы биле), шо себѳпден мунда гелип, мундагы кѳумукълар булан ёлугъуп, оьз халкъына ювукъ болма сюе. Буссагъат бизде болуп турагъан бир-бир миллет аралыкъ ишлеге ол тамаша болду. Оьзлерде яшайгъан Дагыстандан чынгъан тюрю-тюрюлю миллетлени дослугъу гъа-къында хабарлады.

Шо гѳнгошде Дагыстандагы миллет аралыкълаы гъалиги гъалы гъа-къында менли билмейгенлер де чыгъып сѳйледи. Кѳумукъ халкъ гъаракатыны айланасында ланкъыр болду.

КПСС-ни ЦК-сыны миллет масъалалагъа къарайгъан бѳлюгюню заведующийи Р. Абдуллатипов да чыгъып сѳйледи, амма ону сѳйлевюндеги бир-бир затлар булан разилешме болмай эдик. Шо саялы ону арты булан мен чыгъып бир нече баянлылар бермеге борчлу болдум.

Буса да, центр юрютеген иш тарыкълы, ону гелемеги бар. Дагы затны айтмагъанда, мунда болагъан ёлугъулар, таныш болулар, ана тилинде сѳйлевлер Москвадагы дагыстанлылар учун бѳк пайдалы. Савлай Совет Союзда биринчилай болуп кѳурулгъан ва биргине-бир милли тиллени уѳренеген школаны маънасын айтма да айтмай къоюйыкъ. Москва шагъарны оьзюнде дагыстан тиллер уѳренилгенине биз оьктем болма герекбиз.

А. САИТОВ.

ЯНГЫ «ВЕСТНИК»

Гъали-гъалилерде пачатдан «ДАССР-ни Министрлер Советини вестниги» чыгъарылды. Янгы издание республиканы Министрлер Советини Председатели А. М. Мирзабековну охувчулагъа этген чакъырыву булан ачыла. Шонда шулай айтала: «Инамлыкъ, бирев-биревню англайгъанлыкъ, озокъда, биз бири-бирбизни яхшы билгенлиден, таныгъанлыкъдан амалгъа геле. Шону учун халкъ пачалыкъ къуллунъчуланы чалышыву гъа-къында бары да затны билмеге герек».

«ДАССР-ни Министрлер Советини вестниги» муну шо оьрдеги муратны гѳз алгъа тутта. Ону биринчи номеринде охувчуланы тергевюне къабул этилген агъамиятлы документлер бериле. Шоларда буссагъатгъы вакътиде сатыв-алыада ва потребкооперацияда халкъ учун къолланагъан малланы чыгъарылууну бугюнгю гъалы анализ этилине. Янгы къайдаланы танглайгъанда загъатчыланы есилиги гъислерини туулуунуна байлаву оьтгерилген социология ахтарываланы гъасиллери, маъзаланы кѳужурлу маълуматлары тергевню тарта.

«Къуллукъгъа белгиле» деген рубриканы тюбюнде республика органныны башында токътагъан ёлдешланы кысгъаракъ биографиялары берилежен.

«Вестник» эки айда бир номер чыгъарыламанъ. Ону «Союзпечатны» инсисларын-дан алмагъа боламанъсыз.

Культура яшаву

ПАЙДАЛЫ ЛАКЪЫР БОЛДУ

Халкъ ауз ыратычулугъуну ва культура-арыкъландырыв ишин республика илму-методика центри «Клуб идаралагъа янгы хозяйство механизми шартларында ёлбашчылыкъ этив» деген тематгъа гѳре эки гюлюк семинар оьттерди. Шо семинарда район культура уѳлени директорлары ва клубларда иш юртеген методистлер ортакъчылыкъ этилдер. Семинарланы вакътинде айры-айры районлардан гелген культура къуллунъчулар бири-бири булан сынав алышдырды. Шондан къайры да, семинар оьттерилген гюленни ичинде культура къуллунъчулар журналистлер булан ёлугъуп, столну айланасында республикабызны буссагъатгъы культура ишавуну гъа-къында пайдалы лакъыр болду.

О. МАКСТАН.

Школа яшаву

Гертиликни ва рагъмулукъну ругъунда

Бугюн Гѳктѳбедеги толмагъан орта школада 177 яш охуй. Шо яшлагъа 17 учитель дарс бере. Школада ишлейген педагоглары чагъы орта гъисапда алгъанда 30 йылдан оьтмей.

Бу яш коллектив школаны янгыз материал-техника базасын беклешдиривге тергев берип къомай. Шо аслу тергевню, аслу ишни

булан этген суратланы, тюрю-тюрюлю татли ашланы, китапланы ва башгъа малланы ярмаркасын оьтгерген. Шондан жыйылгъан 86 манат акъчаны охувчулар Паракатлыкъны фондуна йиберген. Шо иш школада кѳурулгъан интернационал дослукъну клубну членлерини сиптечилиги булан этилген.

Бизин школадагы юн-гъа барып, къыдырып, ял алып гелдилер. Яшланы экскурсиягъа алып барагъандагъы бары да харжлар ерли совхозну администрациясыны анындан этилди.

Налъчикге бармакъ учун совхозну директору Гъ. Гъасангъюсейнов яшлагъа 1450 манат акъча гѳрсетген еди, — дей школаны директору. — Озокъда, бизин школаны дшлары да анадаш совхозуна борчлу къалмады. Гетген йыл гюзде олар совхозну алакъларындагы гъабийай къайтарылгъан сонг

гъа барып, къыдырып, ял алып гелдилер. Яшланы экскурсиягъа алып барагъандагъы бары да харжлар ерли совхозну администрациясыны анындан этилди.

Налъчикге бармакъ учун совхозну директору Гъ. Гъасангъюсейнов яшлагъа 1450 манат акъча гѳрсетген еди, — дей школаны директору. — Озокъда, бизин школаны дшлары да анадаш совхозуна борчлу къалмады. Гетген йыл гюзде олар совхозну алакъларындагы гъабийай къайтарылгъан сонг

гъа барып, къыдырып, ял алып гелдилер. Яшланы экскурсиягъа алып барагъандагъы бары да харжлар ерли совхозну администрациясыны анындан этилди.

Налъчикге бармакъ учун совхозну директору Гъ. Гъасангъюсейнов яшлагъа 1450 манат акъча гѳрсетген еди, — дей школаны директору. — Озокъда, бизин школаны дшлары да анадаш совхозуна борчлу къалмады. Гетген йыл гюзде олар совхозну алакъларындагы гъабийай къайтарылгъан сонг

РАГЪМУНУ ТАРБИЯЛАЙ

Бугюнлерде А-П. Салаватовну атындагы Кѳумукъ музыка-драма театры белгилитатар драматург Туфан Миннуллинни, «Янгы къатын» деген пьесасына гѳре Супиянат Мамаева кѳумукъ тилге тергевню этген. «Къайгы менни къажытмас» деген спектаклин салды.

«Къайгы менни къажытмас» деген спектакль адамланы рагъмулукъгъа, бирев-биревге бакъгъан якъдагы тергевнюкге чакъыра. Бугюнгю кѳурунлу заманда гъар адам оьзюню намусуу сакъламагъа, тала къылыкъын болмагъа ёлдешле кѳмекге

Гертиликни ва рагъмулукъну ругъунда

Бъзылорт районну Гектебе (Шушановка) юртундагы толмагъан орта школаны педагогика коллектив райондагы школаны ара-сында инг де аш коллектив-лерден бириси гысаллана. Алда онда башлапгы шко-ла тюрюл ёкъ эди. Оьрдеги классларда охуйган яшлагъа ёки-уьч чакъырмън ёл юрюп, Стальское бармагъа тюше эди. Геттен йыл мунда 200 яшгъа ери булагъы янгы школа ишленди. Охув йилны башында тутуп, гектебел яшлар озалени юртундагы янгы ачылган шко-лада окумагъа башладылар.

— Янгы охув йилны башында биз бир-бир четим-ликаге ёлукъдукъ, — дей толмагъан орта школаны яш директору Жамав Жамавов. — Школаны бинасыны кьурулуш ишлери толукъ битмеген эди. Сонг да, класслар учун тарыкъ болагъан мебель: стол-лар, шанжаллар гелтирилме-ген эди. Чинке аслусу, шко-ланы директору ким ёкени токъташдырмагъан эди. Бъзылорт районно ёрсет-ген адамгъа юртлулар озле-ни инамсызлыгъын, разисиз-лигин, туврадантувара кьар-шылыгъын билдирди. Сонг

юртну халкъы бир тавушдан дегенлей, мени кандидату-рамны акъзап, юрта ачыл-гъан янгы школагъа дирек-тор болуп ишлемеге мени чакъырдылар. Тюзюн айтма-герек, бир башлап кьурулуш ишлени де ахырына ерли битмеген, тамамланмагъан, столлар, шанжаллар етиш-мейген, гьасилди, янгы охув йылгъа бирокъда гьазир тюрюл школагъа директор бо-луп гелмеге тавакаллыкъ этип болмай турдум. Юртлу-лар мени акълажакъны, кё-мек етежекни аглагъан за-манда рази болдум. Гертилей де, олар, сав юрт жыйылып дегенлей, ёки-уьч гюнью ичинде школаны кьурулуш ишлери битдирди. Стол-шан-жаллар гелтирди. Дарсланы буса, уьч-дёрт гюнге чеч бо-луп, 4-нчу сентябрде баш-ладыкъ.

Директор 1-нчи сентябри алдында тувулунгъан гьалны гьакъында бугюн паракат кюйде хабарлай. Шо гюнлер-де ол, юртлулары булан бир-ге-бир, бек белсенип, гече-гюн дегенлей озюн аямай, чабып айланып, дарсланы башламагъа гьаракат этген. Ол гюн сайын школаны ай-ланасын, абзарын онгара. Школагъа ёрсетилген ерни

айландырып, сетка тутуп бе-гете. Ичин сюрюп, терек саямалар онгара.

— Гересиз, — дей Жамав, сетка тутулуп бегетилген ар-кин авлакъны герсете туруп. — Бу йыл язбашда охувчу яшланы кёмеклиги булан школаны бавуна 200-ге ювукъ юрге ва баъли те-реклер орнатдыкъ. Тереклени кьуулугъун да, класслагъа пайлап, охувчу яшлагъа тап-чурганбыз. Терек араланы бош кьоймас учун, тереклер осып уллу болгъунча, хар-буз ва башгъа бахчаемши-лер чачмагъа сюебиз. Геле-ген йыл буса чечек оьсдю-мек учун теплица кьурмагъа хиялыбыз бар. Биз, этеген ишлер, бир янындан, охувчу яшланы загъматгъа бакъгъан якъда абур этивге уьйрете, бирдагы якъдан буса, че-чекден, тереклерден, харбуз-дан алынган акъчаны шко-ланы материал-техника ба-засын беклешдирмеге пайда-ландырма болажакъбыз. Би-зин гьаракатыбызгъа Стальское юртагъы У. Буйнакскийни атындагы совхозну директу-ру Гьажигъ Гьасангъусейнов да яхшы кёмек этди. Бавну бегетмек учун тарыкъ бола-гъан таш багъаналаны табып берди.

Бугюн Гектебедеги толма-гъан орта школада 177 яш охуй. Шо яшлагъа 17 учи-тель даро бере. Школада ишлейген педагоглары чакъгы орта гьысапта алгъанда 30 йылдан оьтмей.

Бу яш коллектив школа-ны янгъыз материал-техника базасын беклешдиривге тер-гев берип, кьоймай. Шо аслу тергевни, аслу ишни яш наслуну охутувгъа ва тарбиялагъа бакъдыртган. Школаны охувчулары рай-онну оьлчевюнде оьтгериле-ген конкурсларда, фестивал-ларда, кьаравларда актив кюйде ортакъчылыкъ этип, алдынлы ерлени алалар. Ми-сал учун, гьали-гьалилерде Совет Армияны ва Дав-Денгиз Флотну 72 йыллыгъына бай-лавлу болгъан конкурсада пат-риот темалагъа чебер кюйде ширзулар охуп, 9-нчу класс-ны охувчусу Луиза Латипова биринчи ерни, 8-нчи ва 7-нчи классланы охувчу кьыз-лары А. Абдуллаева ва А. Жа-накъаева екнчи ерлени ала. Охувчулары конкурсгъа рус тиден ва адабиятдан дарс береген учительница Зайнап Салагъова гьазирлеген.

Школаны охувчулары, ан-тифашистни гюнюне байлавлу болуп, озлер оз кьоллары

булан этген суратланы, тюр-лю-тюрлю татли ашланы, китапланы ва башгъа мал-ланы ярмаркасын оьтгерген. Шондан жыйылган 86 ма-нат акъчаны охувчулар Па-рахатлыкъны фондуна йибер-ген. Шо иш школада кьу-рулган интернационал дос-лукъну клубуну членлерини сиптечилиги булан этилген.

— Бизин школадагы ин-тернациональный дослукъну клубуну иши, гертилей де, макътавгъа лайыкълы. Шо клубгъа тыш уьлкелени тил-леринден дарс береген бажар-ывлу учительница Рабин Акъева ёлбашчылыкъ эте, — дей школаны директору Ж. Жамавов. — Оланы гьара-каты, сиптечилиги булан Афганистанда интернацио-нал борчун кютюп телген Изн Ибрагъимов, Уллу Ватан дав-ну ортакъчысы, загъматны ветераны Абзайдин Зайналов булан кьужурлу, охувчула-ны тергевни тартардай ёлу-гъуу болду.

Педагогика коллектив янгъыз яшланы охувуна тер-гев бакъдырып кьоймай, оланы ял алыуна да агъа-мнят бере. Гьали-гьалилерде охувчулары 38 яшдан бирик-ген бир белюгу уьч гюнлюк сапар булан Нальчик шагъар-

гъа барып, кьыдырып, ял алып гелдилер. Яшланы ёкс-курснягъа алып барагъанда-гы бары да харжлар ерли совхозну администрациясыны янындан этилди.

— Нальчикте бармакъ учун совхозну директору Гь. Гьасангъусейнов яшлагъа 1450 манат акъча ёрсетген эди, — дей школаны дирек-тору. — Озюкда, бизин школаны яшлары да анадаш совхозуна борчул кьалмады. Геттен йыл гюзде олар сов-хозну авлакъларындагы гьа-бижай кьайтарылган сонг тегюлген, тюшген кьартык-ланы жыйып, хозяйствогъа 30 тоннагъа ювукъ тирилик-ни тапшурду.

Гектебедеги толмагъан ор-та школаны педагогика кол-лективи яш наслуну тарбия-лава ва охутува гележекде янгы уьстюнлюкге, лхши муратлагъа, хиялагъа етиш-мек учун бар пагъмусун, бар гюнюн салып чалыша десек ялгъан болмас. Бизин Вата-ныбызны гележегин герти-ликни ва рагъмулукъну, дос-лукъну ва бириккни, адам-лыкъны ва асил мердешлени ругъунда тарбияламакъ, оьс-дюремек инг башлап учител-ни сыйлы борчу ёкенин бу школаны педагогика коллек-тиви яхшы аглай.

Ж. ЗАКАВОВ,
хас мухбирибиз.

РАГЪМУНУ ТАРБИЯЛАЙ

Бугюнлерде А.П. Салава-товну атындагы Къумукъ музыка-драма театры белгили татар драматург Туфан Мин-нуллинни, «Янгъыз кьатын» деген пьесасына гёре Супия-нат Мамаева къумукъ тилге таржума этген «Къайгы мей-ли кьажитмас» деген спектак-лин салды.

«Къайгы мени кьажит-мас» деген спектакль адам-ланы рагъмулукъгъа, бирев-биревге бакъгъан акъдагы тергевлюкге чакъыра. Бугюнго кьурунул заманда гьар адам озюню намуусун сакъ-ламагъа, таза кьылыкълы болмагъа, ёдашына кёмекте етишмеге, ону кьыйынын-тынчын агламагъа герек. Чинкеси адам адам кюнде кьалимагъа тарыкъ.

Спектакльда ойнагъан бел-гили артистлер РСФСР-ни ат-кьазанган артисткасы Гьай-бат Къазимагъамматова, Адил-бек Ихласов, ДАССР-ни ат-кьазанган артисткасы Гь. Агъмурзаева, пагъмулу яш артистлер Барият ва Байсолтан Жумагъаевлер кьаравчулары ёсниде узакъ заман кьалар йиник келпелени яратмагъа бажарды.

БИЗИН МУХБИРИБИЗ

Суратларда: (оьрде) Мадина — артистка Барият Жума-къаева, Мирзанур — артист Байсолтан Жумагъаев; (тюр-де) Аният РСФСР-ни ат-кьазанган артисткасы Гь. Къазимагъамматова.

Ашукъ аьуз яратычулу-гъуну ва культура-архив-ландырыш ишни республика илму-методика центры «Клуб идаралагъа янгы хозяйство механизми шартларында ёл-башчылыкъ этив» деген те-магъа гёре аки гюнлюк се-минар оьттерди. Шо семинар-да район культура уьйлени директорлары ва клубларда иш юрютеген методистлер ор-такъчылыкъ этилди. Семи-нарланы бакътисинде айры-айры районлардан гелген кьадра кьулушчулар бир-бири булан сынав алышды-ды. Шондан кьайры да, се-минар оьтгерилеген гюнлени ичинде культура кьулушчу-лар журналистлер булан ёлугъуп, столну айланында республикабызны буссакъат-гъы культура яшавуну гьа-кьында пайдалы закъыр болду.

О. МАКСТМАН.

Спорт

СССР-ни ДОСААФ-ны ЦК-сыны сиптечилиги булан 1990-нчы йылда спортну тех-ника ва дав-прикладной жу-раларындан ярышлар оьтгер-меге гёз алгъа тутулган. Токъ-ташдырылган плангъа гёре сувтюр спортдан (сувну тюрюн де атышывдан) август айда СССР-ни чемпионаты Избер-башда, июлда буса Магъач-къалада РСФСР-ни халкълар-ыны X Спартакиадасыны па-рашют булан атышывдан зона ярышлары оьтгерилежек.

А. ЛЕГНИЯ,
Москва.

Редактор
С. Н. ВАЛНЮЛЛАЕВ.

ТАЛАТГЮН, 10 АПРЕЛЬ
I ПРОГРАММА

6.30 120 минут, 8.35 «Па-руску тюбюндеги оьлом». Телевизионный чебер фильм. 1-нчи сериясы. 9.40 «Къуш-лар кимлердир?» («Экран»). «Мав» деп ким айтды? («Союзмультфильм»); мульт. фильмлер. 10.05 Гьайна-ланы дюнясында. 11.05 «Шулай болгъан... бол-гъан...» 11.25 Яшлар учун (немец тилдеги дарс булан бирге). 12.25 Коллаж (Рек-лама. Информациа. Билди-риа). 12.30 Заман. Янгы-лыкъланы телевизионный кьуулугъу. 15.45 Талапты адамлар учун ярмакъ. 17.00 «Сайлавлар — 90». 17.40 «Тамаша оьшлар». Эколо-гиягъа зарал болмайгъан

кюйде оьшлар оьсдюрювню масъалалары гьакъында. 18.00 «Дагъыстан» деген программа. 18.30 Заман. Янгылыкъланы телевизион-ный кьуулугъу. 19.00 «Яш-бьрюкълени гьакъында 33 сора» деген документли фильм. 19.50 «Елкенин тю-бюндеги оьлом». Телеви-зионный чебер фильм. 2-нчи сериясы. 21.00 Заман. Янгылыкъланы телевизион-ный кьуулугъу. 21.30 Агъа-мнитлы баялыкъ. 21.40 Футбол СССР-ни чемпио-наты. «Спартак» — «Дина-мо» (Москва). 1-нчи оюн. «Олимпийский» деген спорт комплексден берилиш. 22.30 Москвалы кинорежиссёр Дагъыстанны гьакъындагы документли фильмлени ав-тору Григорий Коковкин бзаде кьонакълыкъда. 23.30 Уллулар учунгу мульт-фильм. 23.40 Янгылыкъла.

ны телевизионный кьуулугъу. 23.55 Яшбьрюклер учун.

II ПРОГРАММА

8.00 Эртенги гимнастика. ОХУТУВ ПРОГРАММА. 8.15 Илму-англатыв фильм. 8.35, 9.35 Адабият. 9-нчу класс. Н. Гоголь. 9.05 Фран-цуз тил Охутувну бирин-чи йилы. 10.05 Француз тил. Охутувну екнчи йилы. 10.35, 11.40 Табият дарс. 1-нчи класс. Язбашны кьо-накълары. 10.55 Эрудитлер учун. 12.00 «Барыгъызгъа да салам». Телевизионный чебер фильм. 2-нчи сериа-сы. 13.05 Ритмикалы гимнастика. 13.35 Такрарлана-гъан телефильм. «Башлап-гъы кьуванчлар». 2-нчи бё-люгу. «Тамаша яз». 4-нчу сериясы. «Ленфильм». 14.45 Бадминтон. Европаны чем-пионаты. В. И. Ленинни атындагы Центральный

стадиондан берилиш. 16.15 «Уфукъ». Киноальманах. 17.00 Гиччи концерт. 17.15 Документли фильм. Чили-деги сайлавлар алды ва озге масъалаланы гьакъында. 17.45 «Музыкалы каникул-лар». 18.30 Заман. Янгы-лыкъланы телевизионный кьуулугъу. 19.00 СССР-ни Оьр Советини сессиясы. Пе-рерывинде — «Гечегиз ях-шы болсун, гиччилавлар!» «Гюмелеклер кьайдан чыкъ-гъан».

АРБАГЮН, 11 АПРЕЛЬ
I ПРОГРАММА

6.30 120 минут, 8.35 «Елкенин тюбюндеги оьлом». Телевизионный чебер фильм. 2-нчи сериясы. 9.40 «Чо-кону ва Бокону тамаша иш-лери». Мультфильм. 1-нчи бёлюгу. (Болгария). 10.05 Футбол. СССР-ни чемпио-наты. «Спартак» — «Дина-мо» (Москва). 2-нчи оюн.

«Олимпийский». спортком-плексден берилиш. 10.55 Са-парчыланы клубу. 11.55 Халкъ яратычулугъуну «Энемжая» деген VIII хал-кьара фестивалыны телев-изионный программасы. «Аф-гьанистанны макъамлары». 12.30 Заман. Янгылыкъланы телевизионный кьуулугъу. 15.30 Янгылыкъланы телевизионный кьуулугъу. 15.45 Музыкалы хазна. Л. Бетховен. Оьунчу сим-фония. 16.55 «Спортландия-ны уьлкеси». 1 номерли ДЮСШ-ден берилиш. 17.45 «Эки ёл кьошулагъан ерде». 18.10 «Кагъыз ёлгъа ча-кыра». «Сайлавланы тюз оьтмеген деп гьысап этмек». 18.30 Заман. Янгылыкъланы телевизионный кьуулугъу. 19.00 «Ленинни асар-ларын охуйбуз». Политика васияты. 19.30 «Дагъыстан» деген программа. 19.45

Янгыртуп кьурув: масъа-лалар ва оланы четин. 21.00 Заман. Янгылыкъланы те-левизионный кьуулугъу. 21.45 «Молла Насрулдин». А.П. Салаватовну атындагы Къумукъ музыкалы-драма театрыны спектакли. 23.45 Янгылыкъланы телевизион-ный кьуулугъу. 00.00 ВЛКСМ-ни XXI сьездини гюнлюгю.

II ПРОГРАММА

8.00 Эртенги гимнастика. ОХУТУВ ПРОГРАММА. 8.15 Илму-англатыв фильм. 8.35, 9.35 Табият дарс. 3-нчу класс. Орман-лыкъланы гьакъында. 9.05 Немец тил. Охутувну би-ринчи йилы. 10.05 Немец тил Охутувну екнчи йилы. 10.35, 11.35 Умуми биоло-гия. 10-нчу класс. 11.05 «Экмек, уьй, еси». Илму-англатыв фильм. 12.05 Че-хия филармонияны симфо-

ния оркестрини концерти. 13.05 Такрарланагъан те-лефильм. «Башлапгы кьу-ванчлар». 2-нчи бёлюгу. «Тамаша яз». 5-нчи сериа-сы. 14.10 Бадминтон. Евро-паны чемпионаты. В. И. Ле-нинни гьакъындагы Цент-ральный стадиондан бер-илиш. 16.55 Документли фильмин премьерасы. «Су-ву тюбюнде излев». (Киев). 17.15 Позияны минутлары. 17.30 Яшлар учун (Янгы-лис тилдеги дарс булан бирге). 18.30 Заман. Янгы-лыкъланы телевизионный кьуулугъу. 19.10 Юрист консультация. 19.30 Яш-лыкъ бийи ва йырлай. 19.45 «Темиркьазыкъ» Ка-каз». Киножурнал. 19.55 Билдиривлер. 20.00 «Ге-чегиз яхшы болсун, гиччи-лавлар!» Кьочакълар. 20.05 Коллаж. (Реклама. Информациа. Билдирив).

20.15 Оренбургдан берилиш. 20.55 О. Сулейманов. «Адам-гъа таб бол, топуракъ» деген поэма. 21.30 Ахшам-гъы концерт. Кишмевдан берилиш. 22.00 СССР-ни Оьр Советини сессиясында.

ТАЛАТГЮН, 10 АПРЕЛЬ. 7.15 Тангчолпан. Инфор-мация-публицистика про-грамма. 17.10 — 18.00 Халкъланы дослугъу — адабиятланы дослугъу. (Да-гъыстан авторлары ширзу-лары ва хабарлары). АРБАГЮН, 11 АПРЕЛЬ. 7.15 «Тангчолпан». 17.00 Янгы хабарлар. 17.20 Баш-лапгы партия кьуруш КПСС-ни XXVIII сьездине гьазирлик гёре. Берилиш. 17.35 — 18.00 «Биз Ва-тангъа макътав этебиз». Концерт.

РЕДАКЦИЯНЫ АДРЕСИ:

367007, Магъачкъала, Комсомол проспекти, 61.

ТЕЛЕФОН НОМЕРЛЕРИ: редакторну заместителни — 7-24-96, жаваплы секретаргъа ва партия бёлюгюне — 7-24-74, юрт хозяйство бёлюгюне — 7-23-72, магъызлар ва информация бёлюгюне — 7-28-83, культура ва промышленность бёлюк-ле-рине — 7-22-81, издательствогъа — 7-51-92, бухгалтериягъа — 7-30-94.

Газета отпечатана офсетным спо-бом в типографии издательства Да-гестанского обкома КПСС. [К. Ко-морский проспект, 61].